

Feit en fictie over fanfictie

Faculteit Historische en Kunstwetenschappen van de Erasmus Universiteit Rotterdam

Naam: Gwenny van Hasselt

Studentnummer: 279309

Emailadres: gwennyvhasselt@hotmail.com

Begeleider: Prof. Dr. A. M. Bevers

Tweede lezer: Dr. W. de Nooy

Inhoudsopgave

Voorwoord	Blz. 3
Inleiding	Blz. 4
Hoofdstuk I: Begrippenkader	Blz. 6
Hoofdstuk II: Literatuur	Blz. 10
§ 2.1. Subcultuur en fancultuur	Blz. 10
§ 2.2. Sekse en leeftijd	Blz. 15
§ 2.3. Media en fanfictie	Blz. 18
§ 2.4. Culturele consumptie	Blz. 22
Hoofdstuk III: Het onderzoek	Blz. 24
Hoofdstuk IV: Methode van onderzoek	Blz. 28
§ 4.1. Methode	Blz. 28
§ 4.2. Vooronderzoek	Blz. 29
§ 4.3. De enquête	Blz. 30
Hoofdstuk V: Resultaten	Blz. 33
§ 5.1. Deelvraag I	Blz. 34
§ 5.2. Deelvraag II	Blz. 36
§ 5.3. Deelvraag III	Blz. 44
§ 5.4. Deelvraag IV & V	Blz. 44
§ 5.5. Deelvraag VI	Blz. 46
Hoofdstuk VI: Conclusie	Blz. 49
Nawoord	Blz. 52
Dankwoord	Blz. 53
Bronnen	Blz. 54
Bijlagen	Blz. 57

Voorwoord

Het is begonnen op de middelbare school. Tijden had ik de Harry Potter rage weten te vermijden, totdat ik mij op een regenachtige middag in een nare situatie bevond: al mijn vrienden weg, mijn familie niet thuis, nergens zin in en rotweer. De standaardoplossing van iedere boekenwurm is dan de bibliotheek. Dus niet veel later stond ik in de ingang van de buurtbieb. Daar was (want nu opgeheven) altijd een tweesprong: of naar de volwassen sectie of naar de jeugdboeken. Omdat ik geen zin had in al te veel nadenken kwam ik uit bij de jeugd. Als ik toen niet de Harry Potter boeken op had gepakt en er lichtelijk verslaafd aan was geraakt (zo hebben wij allen onze heimelijke genoegens...), was deze thesis er zeker niet in deze vorm geweest. De serie was toen nog niet af en op het moment van dit schrijven kijkt een aanzienlijk deel van de wereldbevolking uit naar *Harry Potter and the Deathly Hallows*. Ik zal stiekem op deze plek bekennen dat ik met deze en gene al een louche weddenschap heb gesloten over de afloop.

Feit blijft dat je je gaat bedenken wat er gaat gebeuren. Met mij velen anderen. Zo kwam ik in aanraking met fanfictie. Vele malen ben ik aan mijn eigen verhalen begonnen, nooit kwamen ze verder dan een of twee pagina's. Gelukkig was mijn nieuwsgierigheid groter dan mijn creativiteit en heb ik deze thesis wel tot het einde toe op papier gezet. De fanwereld is een rare wereld. Discussies met andere fans over de vermeende slechtheid van Snape, of de afkomst van Elrond dringen niet helemaal goed tot de 'buitenwereld' door. Het is werkelijk escapisme van de eerste orde. Natuurlijk kan dit nooit lang duren, want zoals wel duidelijk zal worden is het echte leven onlosmakelijk verbonden met wat men dan ook op Internet doet. Het drijft sommige mensen bij je vandaan, terwijl je in anderen een bondgenoot ontdekt na jarenlange onwetendheid. Je sociale leven krijgt in ieder geval een bijzondere draai. Met de komst van het Internet heeft de fancultuur een nieuwe dimensie gekregen. Je hoeft niet meer naar die paar spelden in de hooiberg te zoeken die dezelfde interesses hebben als jij. In de virtuele wereld kun je die snel vinden. Maar dit is uiteraard niet hetzelfde als werkelijke interactie. Toch blijf je je afvragen wie al die andere mensen zijn die naar hetzelfde soort vermaak en afleiding zoeken. Uit deze vraag is deze thesis dan ook in feite ontsproten. De rest kwam eigenlijk vanzelf. Wat doen ze, wat kopen ze, wat lezen ze en het belangrijkste: wie zijn ze? Hopelijk staat het antwoord op de komende bladzijden.

Inleiding

In het kader van de Master Sociologie van Kunst en Cultuur ga ik mij in deze masterthesis concentreren op een betrekkelijk nieuw cultureel verschijnsel: fanfictie. In het kort is fanfictie een amateuristisch geschreven verhaal of serie verhalen over iets of iemand waarvan de schrijver/ster fan van is. Dit kan een persoon zijn, maar ook een boek, een televisieserie of een ander cultureel product. De fan neemt dan elementen of karakters over van de werkelijke kunstenaar of gebruikt het idool als personage om een nieuw verhaal mee te schrijven: fanfictie. Een uitgebreide beschrijving van de fanfictie is in het volgende hoofdstuk te vinden.

Fanfictie is een interessant verschijnsel in cultureel sociologische zin omdat het een betrekkelijk nieuwe vorm van amateurkunst is. Fanfictie in de huidige vorm, met webarchieven en interactie tussen schrijvers en lezers op Internet, is niet ouder dan het Internet zelf. De fanfictie heeft met de komst van het nieuwe medium een aanzet in populariteit mee mogen maken en de schare mensen die met fanfictie bekend zijn groeit dagelijks. Het bijzondere aan fanfictie is dat het niet alleen een cultureel product op zich is, maar ook gelieerd is aan de culturele sector. Sterker nog, zij kan niet zonder de werkelijke kunst bestaan. Heeft fanfictie invloed op de culturele consumptie van de lezers en schrijvers? Dit zal een van de vragen zijn waarop ik een antwoord zal proberen te vinden.

De fancultuur waaraan fanfictie gekoppeld is doet denken aan een ware subcultuur. Mijn eerste kennismaking met het fenomeen subcultuur als sociologisch begrip was tijdens de collegereeks ‘Mondialisering en Cultuur’ in het boek van Ulf Hannerz, *Cultural complexity: studies in the social organization of meaning*, sindsdien heeft het mijn bijzondere interesse gehad.

Het fragmentarisch denken in termen als ‘hoofdcultuur’ en ‘subcultuur’ heeft de laatste jaren weer steeds meer een associatie gekregen met kunst- en cultuuruitingen. Er is veel bekend over de subcultuur van jongeren, maar ook meer onderzoeken richten zich op bepaalde subculturen die voor een culturele stroming staan. ‘Heavy Metal’ en ‘Gothic’ zijn hier een paar voorbeelden van. Er zijn talloze voorbeelden te bedenken van soorten subculturen. Of de fanfictie werkelijk een subcultuur is moet nog blijken, maar het is een interessante associatie daar de fanfictie zich nu vooral op Internet afspeelt. Nieuwe soorten subculturen vormen zich voornamelijk op Internet, waarvan de populatie ook bij de gebruikers zelf vaak onbekend is. Via Internet komt men op anonieme wijze met elkaar in contact, enkel in de context van een gedeelde interesse voor een bepaalde kunstuiting. De fancultuur van de fanfictie is zeer divers en ongelooflijk groot. Het is een vorm van fancultuur die al jaren in opkomst is, maar waarvan nog weinig kennis is over de populatie. Wat is de samenstelling van deze groep mensen? Wordt de fanfictie als een subcultuur erkend door haar leden? Ook dit zijn vragen waarop ik een antwoord zal proberen te verkrijgen.

De kenmerken van mensen die fanfictie lezen en schrijven zijn vooralsnog niet bekend. Het vooroordeel dat circuleert rondom de fanfictie is dat het vooral tieners en huisvrouwen zijn die zich hier mee bezighouden. In ieder geval voornamelijk vrouwen. Nieuwere kunstvormen zoals de

fotografie en webkunst hebben bewezen dat dit goede kansen zijn voor vrouwelijke kunstenaars om een dominantere rol in te nemen in de kunstwereld. De oudere kunstvormen als schilderkunst en de literatuur werden en worden veelal door mannen gedomineerd en vrouwen krijgen te weinig kansen. Is fanfictie ook een nieuwe, weliswaar vooralsnog amateuristische, vrouwelijke kunstvorm? Door een inzicht in de kenmerken van de populatie te verkrijgen hoop ik ook op deze vraag een antwoord te kunnen geven.

Voor de ontwikkeling van de fanfictie en de fancultuur die daaromheen bestaat is het ontstaan van het Internet van levensgroot belang geweest. Wat is het effect van het Internet precies? Beïnvloedt dit het leesgedrag van de populatie? Fanfictie is immers leesvoer, maar gaat dit ook ten koste van ‘echte’ boeken? De angst bestaat dat de beeldcultuur en het Internet de ouderwetse papieren literatuur zullen verdrijven. Is deze angst voor de fanfictie lezers en schrijvers gegrond?

Het belang van dit onderzoek is voornamelijk inzicht bieden in een onbekende populatie. Hiermee zal aangetoond kunnen worden dat Internetpopulaties wel degelijk te onderzoeken en te bereiken zijn. Dit is belangrijk, aangezien dit tevens een inzicht geeft in het gebruik van het Internet. Bovendien zal duidelijk worden hoe Internet zich op cultureel gebied verhoudt tot het echte leven. Internet gaat een steeds groter deel uitmaken van het dagelijks leven en het is de moeite waard een fancultuur te onderzoeken nu zij nog in een beginstadium verkeert. Op deze manier kan een beeld geschetst worden over het ontstaan en verloop van de ontwikkeling van een Internetcultuur.

Het fenomeen van de fanfictie kan vanuit vele verschillende perspectieven bekeken worden, met deze thesis hoop ik het fenomeen op sociologische wijze te kunnen bestuderen en enkele essentiële vragen te kunnen beantwoorden over de fanfictie populatie en haar gedrag.

Begrippenkader

Het fenomeen van de fanfictie is, zoals gezegd, betrekkelijk nieuw. Daarom is er nog niet uitvoerig over geschreven in de wetenschappelijke literatuur. Dit hoofdstuk zal dan ook een begrippenkader vormen rond de fanfictie. Het is cruciaal voor deze thesis dat eerst duidelijk wordt wat precies het onderwerp is en hoe de begrippen zullen worden gehanteerd. De dikgedrukte woorden zijn terug te vinden in de verklarende woordenlijst in Bijlage I. Tevens is het noodzakelijk een inzicht te geven in de wereld van de fanfictie met al haar speciale facetten, zodat duidelijk wordt met wat voor cultuursort men te maken heeft.

Fanfictie is niet zomaar uit het niets ontstaan op het Internet. Het bestaat zelfs al veel langer dan de meeste mensen denken. De eerste amateur kranten van rond 1812 bevatten vormen van fanfictie. Dit waren echter slechts kleine amateuristische verhalen die nog niet de ware vorm van de fancultuur hadden aangenomen. Wat wij vandaag de dag wel als fanfictie zouden beschouwen waren de verhalen die verschenen in de zogeheten ‘fanzines’. Een **fanzine** is een tijdschrift of magazine over iets of iemand voor fans, vandaar de term fanzine. In deze fanzines verschenen dus verhalen van lezers over het idool of programma e.d., waar het tijdschrift zich aan wijdde. Net als bij fanfictie was de gemene noemer voor deze mensen om met elkaar in contact te komen, dat zij allemaal fan waren van dezelfde persoon of hetzelfde culturele product. Ze wisten in principe niets van elkaar, behalve dat ze allemaal hetzelfde adoreerden. Fanzines waren vooral populair rond de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw. Ze bevatten niet alleen fanfictie maar bovenal brieven van een van de lezers naar de andere lezers. Men schreef hierin voornamelijk over alledaagse dingen en al snel werden deze fanzines een manier om met gelijkgestemden in contact te komen en te blijven. Het leven van een fan kan soms eenzaam zijn en daarom waren de fanzines de ideale manier om met andere fans in contact te komen. Het ging dus na verloop van tijd niet speciaal meer om het idool en/of de fanfictie. De meeste mensen schreven de fanfictie ook meer voor zichzelf dan voor publicatie (Duncombe, S., in Gelder, K. (red.): 2005, 532-533). Nog steeds is het zo dat de meeste fanfictie schrijvers eerstens voor zichzelf schrijven en later pas aan een publiek gaan denken. De dissertatie van Alison Evans concludeert dit eveneens. Evans heeft via een enquête onder fanfictie schrijvers onderzocht of mensen zonder een publiek ook zouden blijven schrijven. Voor wel 64% van de ondervraagden bleek dit het geval te zijn (Evans, A.: <http://www.freewebs.com/alisonresearch/>, 84).

De papieren versie van fanfictie bleef bestaan tot de komst van het Internet. Er zijn nog steeds fanzines in omloop maar hun populariteit is drastisch gedaald. Internet is gemakkelijk toegankelijk, goedkoper en sneller in het gebruik. Deze voordelen boven het fanzine hebben Internet tot de belangrijkste hedendaagse bron van fanfictie gemaakt. In de begindagen van het Internet werd de fanfictie gedistribueerd door middel van **mailing lists**. Mensen konden aan iemand hun emailadres opgeven en kregen dan eens in de zoveel tijd de verhalen toegezonden. In plaats van een fanzine, kreeg men dus

een mailtje. Niet veel later kregen mensen de mogelijkheid zelf websites te bouwen. Men begon toen met het maken van fansites, waar soms ook fanfictie te vinden was. Enkele bronnen documenteren 15 oktober 1998 als de dag dat de eerste website gericht op fanfictie ontstond: www.fanfiction.net. Deze website is een **webarchief** voor fanfictie. Dit wil zeggen dat op de site alle verhalen digitaal gearchiveerd worden. Het speciale aan de website is dat deze gespecialiseerd is in fanfictie. Waar veel andere websites zich concentreren op fanfictie en informatie over een bepaalde artiest e.d., concentreert fanfiction.net zich op de fictie. De site heeft acht grote categorieën (te weten: Anime/Manga, Boek, Tekenfilm, Strip, Spel, Film, TV en mix), met daarin nog honderden verschillende keuzes van zaken waarover mensen fanfictie schrijven. Het is het grootste, oudste en meest veelzijdige webarchief van fanfictie. De gemene noemer hier is dus de fictie en niet een idool (<http://www.trickster.org/symposium/symp173.htm>, 18-04-07).

Fanfiction.net is niet het enige webarchief. Er zijn talloze kleinere archieven gewijd aan fanfictie. Fanfiction.net echter, is een van de weinigen waar het niet uitmaakt waar men over schrijft. Andere webarchieven richten zich, zoals gezegd, vaak op een persoon of televisieserie etc.

Een andere veel voorkomende manier waarop fanfictie zich verspreidt is een website als www.livejournal.com. Het principe van deze site is dat iedereen zelf een account aan kan maken, net als bijvoorbeeld bij hotmail. Deze account kan iemand geheel personaliseren. Op deze site kan deze persoon dan een **blog** (digitaal dagboek) bijhouden, maar ook verhalen **posten** (posten is wanneer men een verhaal op een site zet). Om wijs te worden uit de wirwar van duizenden pagina's van mensen worden zogeheten tags gebruikt. **Tags** zijn labels die men op zichzelf kan plakken en hiermee een interesse aan kan geven. Een tag kan zijn 'Michael Jackson' of 'Goede Tijden, Slechte Tijden'. Als mensen dezelfde tag vinden bij iemand anders is dit dus een indicatie dat iemand in dezelfde dingen is geïnteresseerd. Een tag komt in feite vaak overeen met een fandom of ship. Om het overzichtelijk te houden is alle fanfictie ingedeeld in fandoms. Een **fandom** is een bepaald boek/persoon/serie etc. waar men fan van is.

Veel fanfictie draait om een paring. Een **paring** ontstaat wanneer men twee mensen in het verhaal verliefd op elkaar laat worden. Dit kunnen een man en een vrouw zijn (aangeduid met de term **het** van hetero) of een man en een man (aangeduid met de term **slash**) of een vrouw en een vrouw (aangeduid met de term **femslash**). Dit kunnen ook weer de meest uiteenlopende paringen zijn. Madonna met Mozes of Harry Potter met Buffy the Vampire Slayer. Maar ook Orlando Bloom met Viggo Mortensen (twee acteurs uit The Lord of the Rings films) of Britney Spears en Lindsay Lohan (twee zangeressen). Als twee karakters/personen vaak met elkaar gepaard worden noemt men dit een **ship**, van het Engelse woord 'to worship'. Ships kunnen ook een shipnaam krijgen, zodat ingewijden gemakkelijk en snel kunnen aangeven om welke paring het gaat. Een voorbeeld van zo'n shipnaam is Viggorli, betreffende de twee eerder genoemde acteurs. Deze fandoms, shipnamen en parings zijn dus terug te vinden in de tags op de site. Op deze manier kunnen mensen gemakkelijker de fanfictie vinden waar ze in geïnteresseerd zijn.

Dit zijn uiteraard totaal fictieve hersenspinsels, maar de schrijvers laten hun fantasie graag de vrije loop. Door middel van een **disclaimer** (een bewijs van afstand) aan het begin van het verhaal maken zij duidelijk dat zij geen aanspraak maken op de karakters van anderen of de personen in kwestie niet kennen en dat het niet op waarheid berust¹. Livejournal is niet uniek en deze vorm van opzet. Sites als www.yahoo.com gebruiken deze vorm ook. Hiernaast zijn er dus nog talloze andere kleine webarchieven met fanfictie.

Fanfictie heeft, net als films, een keuringscode. Voor 2006 werden dezelfde keuringsaanduidingen als bij films gebruikt: P, PG, PG-13, R en NC-17.² Omdat fanfictie een zodanig wijdverspreid succes is geworden hebben de Motion Picture Association America en aanverwanten rechtelijk geëist dat deze keuringen enkel voor films gebruikt mogen worden. Daarom gebruikt fanfiction.net vanaf 2006 haar eigen aanduidingen: K-K+, K, K+, T, M.³ Op deze manier hoopt men te voorkomen dat jongere kinderen dingen lezen die niet geschikt zijn voor hun ogen. Een andere manier om hierbij te helpen zijn de zogeheten waarschuwingen. Elk verhaal wordt voorzien van waarschuwingen zoals 'sex' of 'extreem geweld'. Vaak wordt ook aangegeven of het eventueel om een slash of 'kink' verhaal gaat. Met **kink** wordt dan bedoeld dat er speciale seksuele situaties in voorkomen zoals SM e.d.

Bij de waarschuwingen staan ook meer onschuldiger zaken, om aan te geven om wat voor een verhaal het gaat. Bijvoorbeeld of een verhaal wel of niet canon is. Met **canon** bedoelt men in dit geval of een verhaal zich wel of niet aan de originele plotlijnen van een oorspronkelijk verhaal houdt. Een voorbeeld hiervan zou kunnen zijn, dat bij fanfictie over de Bijbel Jezus geen kinderen heeft gekregen. In een niet-canon verhaal kan dit wel. Het is ook mogelijk dat een bepaalde wending in een verhaal zoveel aanhang heeft gekregen dat meer mensen het gaan gebruiken. Als iedereen opeens schrijft over de kinderen van Jezus wordt deze verhaalwending **fanon**. Dit wil dus eigenlijk zeggen dat een niet-canon verhaal zo algemeen geaccepteerd wordt dat het voor de fans canon zou kunnen zijn: aldus fanon.

Er bestaat een aantal standaard verhaalwendingen voor fanfictie. Twee daarvan zal ik wat nader toelichten, omdat ze de meest voorkomende zijn en ook vaak verschijnen in de waarschuwingen van een verhaal: de Mary-Sue en de Mpreg. De **Mary-Sue** is een het-verhaal dat gecentreerd is rond een mannelijke held en een vrouwe in nood, de Mary-Sue. De vrouw verkeert in een akelige situatie, wordt gered door de held en ze leefden nog lang en gelukkig. Dit zijn vaak hedendaagse variaties op het Assepoesterthema. Men noemt deze verhalen Mary-Sue's naar een typische Amerikaans stereotype beeld van een Texaanse country zingende blonde schone.

Mpreg is een afkorting van de term Male Pregnancy, oftewel mannelijke zwangerschap. Deze verhalen draaien altijd om een slash relatie waarbij een van de twee mannen zwanger raakt van de

---

¹ Een voorbeeld van een dergelijke disclaimer is te vinden in Bijlage II.

² P staat voor alle leeftijden, PG voor meekijken gewenst, PG13 voor meekijken sterk aangeraden, R voor onder de 17 meekijken gewenst en NC17 voor niet toegankelijk onder de 17 (http://www.mpaa.org/FlmRat_Ratings.asp).

³ Waarbij K-K+ staat voor P, K voor PG, K+ voor PG13, T voor R en M voor NC17.

andere man met alle gevolgen van dien. De Mpreg is veel subversiever en meer omstreden dan de Mary-Sue, maar vormt toch een populair subgenre in de fanfictie.

In de waarschuwingen vooraf wordt ook aangegeven of het gaat om echte personen (**RP**, staande voor **Real Person**) of om fictieve karakters uit bijvoorbeeld een boek (**FP**, staande voor **Fictional Person**). Hiervan is tevens de afkorting **RL** afgeleid, wat staat voor **Real Life**. Dit gebruiken schrijvers vaak om aan te geven dat zij feit en fictie wel kunnen onderscheiden.

Ook wordt er aangegeven in wat voor universum het verhaal zich afspeelt. Als men de term **universum** gebruikt wil men duidelijk maken dat men schrijft binnen een wereld met bepaalde wetten. Een voorbeeld hiervan is *The Lord of the Rings*. Als men binnen het 'Rings' universum schrijft gelden dezelfde wetten als in de wereld van Tolkien. Er zijn dan dus dwergen, elven, mensen, hobbits, enten, orks en uruk-hai als verschillende rassen en er bestaat toverkracht etc. Het kan dus zijn dat men in het universum van het fandom schrijft, volgens de canon, maar het kan ook zo zijn dat men in een **alternatief universum** schrijft. Dit wil zeggen dat men karakters leent uit een verhaal, Harry Potter bijvoorbeeld, en deze in een andere wereld plaatst dan de auteur van het originele werk. In het geval van Harry Potter kan hij dus naar onze eigen werkelijkheid gehaald worden, of opeens bij The Beatles horen.

In de disclaimer staat verder aangegeven of het gaat om een **fic** (een heel verhaal) of een **drabble** (een zeer kort verhaal, van meestal twee alinea's). Tenslotte staat er meestal in de disclaimer ook vermeld of het verhaal spoilers bevat of niet. **Spoilers** (letterlijke vertaling: bedervers) worden bijvoorbeeld in het Harry Potter fandom vaak aangegeven per boek. Indien iemand het laatste boek in de serie nog niet gelezen heeft staat er bijvoorbeeld: spoiler voor Harry Potter and the Half Blood Prince. Mensen die dat boek nog niet gelezen hebben, weten dan dat ze dat verhaal niet moeten lezen, tenzij ze het niet erg vinden dingen te weten te komen over het boek. Dit geldt ook voor TV series die bijvoorbeeld in Europa nog niet uitgezonden zijn maar in Amerika wel. Hier staat dan ook altijd aangegeven 'spoiler voor seizoen 3'.

Schrijvers en lezers van fanfictie nemen op Internet vaak een andere naam aan dan in de werkelijkheid. Dit heeft vooral met persoonlijke veiligheid te maken, maar een bijnaam aannemen is ook een manier van een boodschap uitzenden. De **nicknames** kunnen van alles zijn. Starwars1005 is een voorbeeld, maar het kan ook iets specifiekers aangeven als RingoStarrlover2.

Fanfictie gaat vaak gepaard met een andere amateurkunstvorm: fanart. Men tekent of schildert dan zelf de karakters uit het verhaal om het verhaal te illustreren. Fanart is een aparte cultuurvorm en zal dus ook niet in deze thesis opgenomen worden. Hoewel het wel de moeite van het onderzoeken waard is, omdat steeds meer aspirerende kunstenaars beginnen met fanart. Er zijn zelfs kunstenaars die kunnen leven van hun fanart en aangetrokken worden door de schrijvers van de boeken waarover ze fanart maken, zoals in het geval van Paul Kidby bij de Discworld boekenserie van Terry Pratchett (<http://www.paulkidby.com/>, 19-04-07).

Hoofdstuk II: Literatuur

§ 2.1. Subcultuur en fancultuur

Nu de begrippen rond de fanfictie duidelijk zijn, zal in dit hoofdstuk de literatuur rond de fanfictie aan bod komen. Fanfictie kan vanuit veel perspectieven bekeken worden, daarom zal dit hoofdstuk vier aspecten van de fanfictie nader belichten. De begrippen subcultuur en fancultuur komen in de eerste paragraaf aan de orde, vervolgens zal de genderkwestie aan bod komen, fanfictie en de nieuwe media en de culturele consumptie van de fanfictie lezers en schrijvers.

Over het begrip subcultuur is heel veel geschreven in de literatuur. Er zijn grofweg drie soorten definities van het begrip te ontwaren. Het idee van een subcultuur als een sociale oplossing voor persoonlijke problemen, of een subcultuur als tegencultuur, in verband met klassen, de jeugd en politieke opinies en daar tegenover het idee van een subcultuur als iets dat losstaat van leeftijd, economische situatie en los van het voorvoegsel ‘sub’ als minderwaardig. Het eerste idee van de subcultuur wordt vooral vertegenwoordigd door de Chicago School theoretici en de Contemporary Cultural Studies, de tweede omschrijving van het begrip subcultuur hoort bij haar tegenhanger de Birmingham Tradition. De laatste definitie is vooral iets van de recente en meer (post)moderne wetenschappers, die teruggrijpen op de allereerste theorieën over subculturen.

De theorie van de Chicago School over subculturen biedt een uitstekend beginpunt over het ontstaan van subculturen. Het idee is dat mensen altijd keuzes moeten maken om obstakels in hun leven te overwinnen. Hierbij heeft niet iedereen even grote keuzemogelijkheden, maar wel altijd een keuze. Wij zullen als we een keuze maken, kijken naar onze referentiegroepen. Een referentiegroep is bijvoorbeeld familie, vrienden of geloof. Indien onze keuze tegen de keuzes van onze referentiegroepen ingaat, is de kans klein dat we bij onze beslissing blijven. Tenzij er andere mensen zijn die voor een soortgelijke oplossing hebben gekozen. Doordat al deze mensen dezelfde uitweg zoeken zal er dan een saamhorigheidsgevoel ontstaan: de geboorte van een subcultuur en tevens een nieuwe referentiegroep. Een subcultuur is dus een oplossing van een probleem dat men niet in de eigen kring van vrienden en familie kan verhelpen. (Cohen, A.K.: 1955, in: Gelder, K.: 2005:51-56). Fanfictie past uitstekend in deze theorie. Mensen voelen zich eenzaam, of moeten hun creativiteit kwijt. Om deze problemen op te lossen zoekt men een toevlucht in de fanfictie. Dit is niet een gebruikelijke weg om te bewandelen, maar omdat men via het Internet in contact komt met anderen die dezelfde oplossing gebruiken kan men het legitimeren.

Een veel gehoorde kritiek op deze visie van subculturen is, dat de kans dat de juiste omstandigheden zich voordoen erg klein is. Iemand moet maar net gelijkgestemden vinden, die allemaal dezelfde ‘oplossing’ voor hun probleem hebben gevonden. Bovendien, de mensen van deze nieuwe groep moeten wel erg op elkaar lijken, anders is de oplossing niet adequaat genoeg voor iedereen (Cohen,

A.K.: 1955, in: Gelder, K.: 2005:58). Dit hoeft echter niet zo te zijn. Internet heeft nieuwe omstandigheden gecreëerd, mensen ontmoeten elkaar nu wel waar dit vroeger nooit gekund had. Ook hoeft niet iedereen zijn of haar probleem kenbaar te maken. Het feit dat men zich met dezelfde oplossing bezighoudt is genoeg. Sterker nog, meestal is niet eens bekend wie de mensen precies zijn. De Chicago School theorie kan dus een goede verklaring geven voor het ontstaan van een eventuele subcultuur rond de fanfictie. Haar tegenhanger, De Birmingham Tradition, was vooral op het gebied van de Cultural Studies in Engeland een belangrijke academische stroming. Het gaat hier echter vooral om subculturen die afhankelijk zijn van economische klassen. Er is in dit geval een grote oudercultuur of hoofdcultuur, waar subculturen aan ontspruiten. Dit komt dan doordat zij zich onderscheiden op economisch gebied, zij het in het geval van mensen die zeer veel geld hebben, maar veelal mensen die zeer weinig geld hebben. Omdat deze mensen regelmatig met elkaar in contact komen (zij wonen in dezelfde wijken, winkelen bij dezelfde winkels etc.) ontstaat er hier vanzelf een subcultuur. Simpelweg vanwege het ‘anders zijn’ dan de oudercultuur of dominante klassen. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan subculturen van jongeren met de bijbehorende culturele stromingen als house, gabber en skater. Er wordt gemakkelijk een gemeenschappelijke noemer gevonden. Aangezien alle leden over dezelfde middelen beschikken wordt er binnen die grenzen voor iedereen iets aantrekkelijks gezocht. Goedkope kleding in een bepaalde stijl en eenvoudig vermaak vormen vaak de lijm die een dergelijke groep bij elkaar houdt. (Clarke, J., Hall, S., Jefferson, T. en Roberts, T.: 1975, in: Gelder, K.: 2005:94-95). Het grote verschil tussen de Birmingham Tradition en de Chicago School is dus, dat bij de eerste een subcultuur niet losstaat van de hoofdcultuur. De subcultuur wordt mogelijk gemaakt door de omstandigheden in de overkoepelende cultuur, dit zijn veelal economische en sociaal maatschappelijke zaken. Bij de Chicago School kunnen allerlei soorten mensen elkaar tegenkomen in de subcultuur als zij zich er maar in kunnen vinden (Gelder, K. (red.): 2005:143).

In het geval van de fanfictie gaat de vlieger van de Birmingham Tradition niet op. Fanfictie lezers of schrijvers weten vaak niet eens elkaars naam, laat staan de economische positie waarin de anderen zich bevinden. Het is misschien wel zo dat deze mensen elkaar in het dagelijks leven toevallig tegenkomen, maar dat zullen zij dan niet weten. Een subcultuur zoals die in de geest van de Birmingham Tradition gedefinieerd wordt is de fanfictie dan ook zeker niet. Het lijkt erop dat de definitie van het begrip subcultuur zoals deze wordt beschreven door de aanhangers van de Birmingham Tradition, maar ook de Chicago School niet meer passen in het hedendaagse wereldbeeld. Ook al zijn er nog wel verschillen tussen arm en rijk en moeten er nog steeds problemen worden opgelost, het is niet persé in het idee van een subcultuur dat deze zaken hun uiting vinden. Dit komt mede doordat er in de moderne wereld meer keuzes en veranderingen zijn dan voorheen (Giddens, A.: 1991:14).

Een andere kijk op subculturen biedt wellicht meer inzicht in de hedendaagse wereld. Jock Young brengt in zijn hoofdstuk van *The Subcultures Reader* de notie van een subcultuur als spel, in de traditie

van Johan Huizinga, naar voren. Dit is met betrekking tot fanfictie geen vreemde notie. De fanfictie voldoet aan drie van de belangrijkste kenmerken van het spel van Huizinga: het is vrijwillig, het staat buiten de echte wereld, het heeft een eigen tijd en plaats (Young, J.: 1971, in: Gelder, K.: 2005:151). Als men een subcultuur echter als een spel gaat zien, zullen er veel zaken zijn die nu wel als een subcultuur beschouwd worden, maar daar als spel niet invallen. De vraag is hoe deze andere dingen dan gedefinieerd moeten worden.

Ook de distinctietheorie van Pierre Bourdieu kan op subculturen worden toegepast. Sarah Thornton heeft zijn theorie op hedendaagse wijze verwerkt met de notie van een subcultuur. Zij werkt het idee van Bourdieu's cultureel kapitaal uit en voegt een nieuw begrip toe dat hiervan is afgeleid: subcultureel kapitaal. Bij Bourdieu is er sprake van een gelaagde samenleving met verschillende klassen. De middenklasse bezit niet hetzelfde culturele (en economische) kapitaal als de bovenklasse. De bovenklasse gebruikt haar kennis om zich te onderscheiden van de lagere klassen. Onder cultureel kapitaal verstaat Bourdieu bepaalde kennis, maar ook normen, waarden en etiquette. Mensen uit de bovenlaag van de samenleving zullen het onmiddellijk opmerken als een persoon niet in staat is mee te draaien in hun wereld (Bourdieu, P.: 2002:53-56). Op diezelfde manier moet een persoon de normen, waarden, gewoontes en zekere kennis bezitten om in een bepaalde subcultuur te kunnen functioneren: subcultureel kapitaal dus. Thornton onderscheidt twee soorten subcultureel kapitaal: geobjectiviseerd en belichaamd subcultureel kapitaal. Geobjectiviseerd subcultureel kapitaal is bijvoorbeeld een bepaald kapsel of kledingstijl, hierbij kan gedacht worden aan de punk subcultuur. Belichaamd subcultureel kapitaal heeft meer te maken met kennis. Straattaal is hier een voorbeeld van. Het verschil met Bourdieu's cultureel kapitaal is vooral dat er bij de huidige subculturen wel media in het spel zijn, terwijl dit in de tijd van Bourdieu niet of nauwelijks voorkwam. Dit betekent ook dat het subculturele kapitaal verworven kan worden ondanks klasse of geslacht. Veel mensen zijn niet meer zo geïsoleerd als vroeger door bijvoorbeeld de T.V. of het Internet. Zij kunnen gemakkelijk meer kennis verwerven en zo meedraaien in een subcultuur. Het is niet meer een kwestie van overlevering van generatie op generatie (Thornton, S.: 1995, in: Gelder, K.: 2005:186-187). Het idee van subcultureel kapitaal is met betrekking tot fanfictie geen vreemd idee. Ook in literatuur over fanculturen in het bijzonder komt het idee van subcultureel kapitaal naar voren. In het boek *Fancultures* van Matt Hills komt de notie van fanspecifieke kennis een paar keer aan de orde. Fans moeten op zijn minst bekend zijn met de terminologie van hun fancultuur. In het geval van de fanfictie is dit ook zo. Er zijn zelfs hele online woordenboeken met alle afkortingen en begrippen waarvan een persoon op de hoogte moet zijn, wil hij of zij in de fanfictie kunnen opereren⁴. Deze thesis is daar zelfs een voorbeeld van, aangezien het nodig was een hoofdstuk over de begrippen rond de fanfictie toe te voegen met een verklarende woordenlijst. Het gaat hier dus uitsluitend om belichaamd subcultureel kapitaal, daar het bij de fanfictie niet gaat om uiterlijkheden.

---

⁴ Bijvoorbeeld: <http://www.subreality.com/glossary.htm>

Naast (sub)cultureel kapitaal wordt de theorie van Bourdieu ook vaak gebruikt om het ontstaan van subculturen uit te leggen. Mensen willen zich onderscheiden van elkaar en doen dit door zich een bepaalde stijl of hobby aan te meten. Dit strookt niet alleen met de ideeën van de Chicago School en de Birmingham Tradition maar ook met andere noties van subcultuur. Tamatsu Shibutani bijvoorbeeld constateerde dat er meerdere sociale werelden bestaan en dat personen zich in meer dan een wereld thuis kunnen voelen. Dit kan men beschouwen als verschillende subculturen waar een persoon aan deel kan nemen. (Irwin, J., 1970: in: Gelder, K.: 2005:73). Mensen worden zich steeds meer bewust dat zij in verschillende situaties verschillende rollen spelen. Zo kan een persoon dus deel zijn van een kerkgemeenschap, maar ook van de plaatselijke jeu de boules vereniging. Dit zijn twee verschillende werelden waarin deze persoon zich beweegt (idem:76). Deze oudere noties van subcultuur zijn tegenwoordig steeds meer terug te vinden in het dagelijks leven. Zoals Thornton constateert kan dit vooral te wijten zijn aan de invloed van de media. Het verschil tussen arm en rijk en boven- en onderklasse is minder makkelijk te relateren aan kennis, aangezien in de huidige kennismaatschappij meer mensen toegang hebben tot deze kennis (Thornton, S.: 1995, in: Gelder, K.: 2005:186). In het licht van de theorie van de Chicago School, Jock Young en Sarah Thornton kan de fanfictie gelden als een subcultuur. Het is echter nog maar de vraag of de mensen die fanfictie lezen en schrijven daar zelf ook zo over denken. Daarom zal in dit onderzoek gekeken worden naar het saamhorigheidsgevoel binnen de populatie. Dit is een eigenschap die alle definities van subcultuur in zich dragen. Hierdoor is het een sterke indicator om te bepalen of iets een wel of geen subcultuur is.

Meer in het bijzonder kan de fanfictie niet alleen als een subcultuur, maar ook als een fancultuur worden beschouwd. Het gedrag van fans is al vaker onderwerp van onderzoek geweest. Matt Hills (2005) heeft in zijn boek *Fancultures* uitgebreid geschreven over fans. Het begrip fan is een beladen woord. Doordat het begrip zo is ingeburgerd in het dagelijkse taalgebruik is het lastig een academische definitie te vinden. Iedereen heeft wel zo een idee van wat fan zijn inhoud (Hills, M.: 2005:ix). Een fancultuur is in feite een specifiek soort subcultuur. Het is vaak ook een onderdeel van een groter geheel, waar bepaalde groepen mensen elkaar in vinden. Hills vergelijkt de fancultuur met Bourdieu's bourgeoisie. Hij kan zich echter niet compleet verenigen met Bourdieu, daar hij denkt dat deze een fandom als working class zou beschouwen (idem: 48-49). Dit hangt samen met het idee van John Fiske dat redenen om bij een fancultuur te willen horen zijn, dat men snel ziet dat je ergens bij hoort, jongeren zich af kunnen zetten tegen hun ouders en fancultureel kapitaal compensatie is voor slechte schoolresultaten (Fiske, J.: 1992:36-39, in Hills, M.: 2005:55). Ook Henri Jenkins stelt dat fandoms aantrekkelijk zijn voor minderheidsgroepen, omdat iedereen deel kan nemen. De informatie die nodig is om toe te treden tot de groep is immers voor iedereen beschikbaar (Jenkins, H.: in Lewis, L.A.: 1992:213). Deze motieven geven aan dat mensen in een fancultuur bepaalde zaken te compenseren hebben ten opzichte van de hoofd- of gewone cultuur waarin zij zich begeven. Vergelijkbaar met een lage klasse die zich als hogere klasse wil voordoen. De lagere klassen onderscheiden zich op hun eigen

manier van de hogere klassen door zelf ook cultureel kapitaal te verwerven: populair cultureel kapitaal (Hills, M.: 2005:50). Dit lijkt op Sarah Thorntons subcultureel kapitaal, alleen bij Fiske is het verbonden aan een klasse.

In relatie tot fanfictie kan gezegd worden dat dit een echte fancultuur is. De verwachte leeftijd van de onderzoekspopulatie is onder de 25, dit kan dus wijzen op het compenseren van slechte schoolresultaten. Het zal de beste overkomen zijn dat iemand naar een concert gaat om 'erbij te horen'. Dit zijn zaken die Fiske als fangedrag ziet. Bovendien is al vastgesteld dat het absoluut noodzakelijk is een bepaald cultureel kapitaal te verwerven wil iemand erbij kunnen horen in de fanfictie. Dit draait voornamelijk om taalgebruik en kennis van de aparte fandoms. Fanfictie is een fancultuur bij uitstek, omdat het verschillende fandoms verenigd.

Volgens Fiske zijn er drie vormen van fans als producenten: semiotisch, geprononceerd en tekstueel. Semiotische fanproductie wil zeggen dat fans zich de houding en het imago van het idool eigen maken en deze gebruiken voor zichzelf. Een voorbeeld hiervan zijn jonge meisjes die Madonna gebruiken als voorbeeld van een seksuele vrouw. Geprononceerde fanproductie lijkt op semiotische productie in die zin dat de fans ook iets overnemen van het idool, alleen is het in dit geval geen imago of een karaktertrek maar alles wat extern genoemd kan worden. Men denkt aan stijl of bepaald spraakgebruik. Ten slotte is tekstuele productie alles wat daadwerkelijk geproduceerd wordt in verband met het idool. Dit is dus fanfictie en fankunst (Fiske, J.: in Lewis, L.A.: 1992: 37-39). Het verschil met een andere subcultuur ten opzichte van de fancultuur is dat bij fans alles gerelateerd is aan een idool of een cultureel product. Het is dus geen originele productie maar imitatie. Dit betekent niet dat een fandom losstaat van de werkelijke kunstwereld. Henri Jenkins ziet fandoms als een onderdeel van de kunstwereld in de zin van Howard Beckers theorie over de artworlds. Wat fans doen heeft invloed op het culturele product en andersom. Als er geen publiek is voor een programma of boek, zal het geen succes worden (Jenkins, H.: in Lewis, L.A.: 1992:211). Bovendien worden sommige kunstenaars geïnspireerd door de ideeën van fans (www.jkrowling.com, 01-05-07). Fandom is dus belangrijk voor zowel kunstenaar, producent als voor mensen zelf. In de volgende paragrafen zullen de verschillende kanten van het fan zijn belicht worden.

§ 2.2. Sekse en leeftijd

Het vooroordeel bestaat dat vooral vrouwen zich met fanfictie bezighouden. Waarom is dit het geval? Klopt dit wel? Angela McRobbie en Jenny Garber besteden aandacht aan de rol van meisjes in subculturen. Zij halen het idee aan dat meisjes door hun ouders eerder binnengehouden worden dan jongens. Eerstgenoemden zullen dan andere manieren zoeken om zichzelf te vermaken. Omdat Internet anoniem is en seksueel gezien dus minder risico vormt dan echte contacten, zitten meisjes vaak achter de pc (McRobbie, A., Garber, J.: 1977, in: Gelder, K.: 2005:111). Ook Matt Hills heeft het over fandoms met een geslacht. Hij stelt dat mensen snel aannemen dat fandoms een geslacht hebben vanwege het idee dat fandoms doorgegeven worden van generatie op generatie. Mannen wijden hun zoons in in de wereld van Star Trek en vrouwen vertellen hun dochters alles over de zusters Brontë. Daar staat tegenover dat dit juist tot rebellie kan leiden bij de kinderen (Hills, M.: 2005:162-163). Hij haalt hierbij Gramsci aan, die zegt dat men vanwege de rebellie niet van tevoren mag denken dat een fandom mannelijk of vrouwelijk is (Gramsci, A.: 1996:324 in Hills, M.: 2005:163).

Dit alles verklaart echter niet waarom men een aantrekkingskracht van juist de fanfictie op vrouwen vooronderstelt. Bovendien moet nog uit onderzoek blijken of het daadwerkelijk zo is dat vrouwen de meerderheid uitmaken in de fanfictie. Hills constateert dat impersonatie altijd met vrouwen geassocieerd wordt. In de fanfictie moeten de schrijvers zich inderdaad kunnen inleven in de karakters die ze kiezen om ze geloofwaardig over te laten komen. Bovendien is het zo dat in het geval van een Mary-Sue vaak autobiografische elementen in de fic zijn verwerkt. Deze componenten samen, zouden erop kunnen wijzen dat het schrijven aantrekkelijk is voor vrouwen, aldus wordt een vooroordeel geboren.

Fanfictie is echter in principe, net als boeken aantrekkelijk voor zowel mannen als vrouwen. Dit komt doordat mensen zich gemakkelijk kunnen inleven in verhalen. Anthony Giddens' narratief theorie gaat hier dieper op in. Volgens Giddens zijn er vier existentiële vragen in het leven die beantwoord moeten worden. Een van die vragen gaat over het zelf, de eigen identiteit. Om in deze moderne tijden zekerheid te verwerven creëren mensen volgens Giddens een narratief. Dit is een verhaal over jezelf, het is als het ware de psychologische versie van een autobiografie (Giddens, A.: 1991:55-58). Dit narratief komt niet enkel vanuit een persoon zelf tot stand. Zelfidentiteit en het narratief zijn in voortdurend debat met de buitenwereld. Een identiteit wordt gevormd door interne en externe factoren. De moderne wereld is reflexief, onze identiteit komt niet alleen van binnenuit, maar wordt ook gedeeltelijk geconstrueerd door de buitenwereld. Dit proces brengt echter onzekerheid met zich mee. Niet alleen zijn er vele keuzes die men op ieder moment kan maken, mensen hebben ook lang niet altijd meer controle over wat er gebeurt in hun leven. De buitenwereld is een groot onderdeel in een van de meest intieme delen van ons leven (ibid, 2-3 and Thomas, L: 2002:8). Om enige stabiliteit te creëren moet er een narratief gaande gehouden worden dat consistent is zowel wat betreft het gevoelsleven als de buitenwereld. Ten slotte: al gaat de leugen nog zo snel, de waarheid achterhaalt

haar wel! Als iemand ergens over liegt zal het niet lang duren voordat vrienden of familie achter de waarheid komen. Het narratief moet dus wel naar waarheid gemaakt worden (Giddens, A.: 1991:54). Het narratief lijkt in sommige opzichten op fanfictie. Fanfictie is in veel gevallen gedeeltelijk autobiografisch. Een fanfictie schrijver/ster kan dus het eigen narratief gebruiken voor een fic. Mensen zullen dit lezen en er commentaar op geven in de vorm van feedback. Dit voorziet de schrijver van interactie met de buitenwereld. Het narratief wordt op deze manier indirect bediscussieerd door anderen. Giddens merkt op dat onze ervaring indirect wordt door de technologie (idem:8). Denk aan natuurrampen aan de andere kant van de wereld die wij via de televisie meemaken. Maar ook zaken die dichtbij zijn worden indirect. ‘We bekijken de Sinterklaasintocht wel op T.V., dan zien we het toch veel beter’; Sinterklaas wordt een indirecte ervaring. Dit geldt ook voor het narratief. Wanneer iemand een verhaal schrijft met een hoofdpersoon waarmee mensen zich kunnen identificeren en deze hoofdpersoon de eigen ervaringen meegeven, geeft dit de schrijver de kans een alternatief narratief te vormen. Met dit narratief krijgt diegene waarschijnlijk meteen compassie via de feedback en wellicht zelfs een oplossing voor eventuele problemen. Iedereen vormt een narratief, zowel mannen als vrouwen. Fanfictie schrijven kan dus in zekere mate therapeutisch werken. Dat fanfictie aantrekkelijk kan zijn voor iedereen blijkt uit een citaat van Henri Jenkins die het als volgt omschrijft:

‘A strategy for appropriating materials produced by the dominant culture industry and reworking them into terms which better serve subordinate or subcultural interests.’ (Jenkins, H.: in Lewis, L.A.: 1992:215).

Jenkins is echter zelf ook van mening dat dit vooral aantrekkelijk is voor vrouwen. Fandoms zijn zeer prettig voor minderheidsgroepen, omdat iedereen deel kan nemen. Bij de Star Trek fics ziet hij vooral dat de verhalen het vrouwelijke perspectief van het programma naar voren te brengen. In de serie wordt dit verwaarloosd en daarom is de fanfictie het aangewezen middel om hier uiting aan te geven (Jenkins, H.: in Lewis, L.A.: 1992: 213-214).

In de media wordt bijna altijd uitgegaan van een mannelijk perspectief. Dit wordt *the male gaze* genoemd. Dit betekent, kort gezegd, dat het wereldbeeld vanuit een mannelijk oogpunt wordt getoond. Dit geldt ook voor de vrouwen die in de media voorkomen (Usher, J.: 1997:106). Uitgaande van deze theorie is fanfictie bij uitstek een medium voor vrouwen om hun perspectief te tonen.

Fanfictie kan vergeleken worden met romantische fictie, in Nederland vooral bekend van de Bouquet Reeks of Harlekijn serie. Over de lezers en schrijvers van deze boeken bestaan ook veel vooroordelen. Die vooroordelen komen volgens Joanne Hollows (2000) voornamelijk voort uit het massacultuuridee, ergo de boeken worden beschouwd als triviaal, dom en verslavend. Hiertegenover stelt zij dat romantiek wel degelijk een veranderende aard heeft en dus niet altijd hetzelfde scenario volgt. Bovendien zijn lezers niet enkel passieve ontvangers. Een vaak gehoord bezwaar tegen romantische

fictie is dat de lezers feit en fictie op een gegeven moment niet meer van elkaar kunnen onderscheiden omdat ze opgaan in de fantasie. Hollows stelt vast dat dit niet het geval is, de vrouwen die de boeken lezen gebruiken ze vooral als een vorm van escapisme. Zoals mannen porno kijken, lezen vrouwen romantische fictie (Hollows, J.: 2000:68-75, 84). Veel van de fics lijken de plotlijnen te volgen van romantische fictie, denk aan de Mary-Sue. Dit betekent dat vrouwen tegenwoordig een stapje verder gaan in hun escapisme. Ze willen niet alleen de boeken lezen, maar ook zelf de verhalen schrijven. Op die manier krijgen ze meer vrijheid. Het is in de romantische fictie inderdaad zo dat er minder verscheidenheid is dan bij fanfictie. Jane Ussher constateert in haar boek *Fantasies of femininity, reframing the boundaries of sex* dat meisjes van kinds af aan wordt aangeleerd dat er bepaalde scripts zijn in het leven. Zij neemt hierbij als voorbeeld de sprookjes van Walt Disney, waarin een mooi meisje in slechte omstandigheden verkeert. Als beloning voor haar doorzettingsvermogen wordt er aan het einde van het verhaal een prins gepresenteerd. Later, als de meisjes deze films zijn ontgroeid, wordt in strips of andere films de figuur van de prins vervangen door een vaderfiguur. Een voorbeeld hiervan is het verhaal van Annie (Ussher, J.M.: 1997:9-15). De verhaallijn van de sprookjes is te herkennen in de Mary-Sue en de Bouquet Reeks. Het andere scenario met een vader, komt ook voor in de fanfictie. Bovendien zijn er nog andere plots te ontwaren, zoals de mpreg, leerling-leraar en andere standaardverhalen. Al deze dingen zouden speciaal een aantrekkingskracht op vrouwen uitoefenen omdat bij kinderen al te zien is dat meisjes meer bezig zijn met prinsen en prinsessen dan jongetjes. Vrouwen of meisjes lijken simpelweg minder visueel ingesteld te zijn dan jongens en zullen dus meer lezen, waaronder ook meer fanfictie (Hollows, J.: 2000:84).

§ 2.3. Media en fanfictie

Tegenwoordig is fanfictie voornamelijk op Internet te vinden. Voordat de invloed van dit medium nader belicht zal worden is het belangrijk hier op te merken dat wanneer men een populatie op Internet aan onderzoek onderwerpt men zich moet realiseren dat niet iedereen Internet tot zijn/haar beschikking heeft. Dit verschijnsel wordt de *digital divide* genoemd, oftewel de digitale grens. Dit is letterlijk een lijn tussen mensen met/zonder Internet. Uit eerder onderzoek van de universiteit van Los Angeles, is gebleken dat mensen met Internet vooral een hoger inkomen hebben en blank zijn. Vrouwen gebruiken Internet het meest. Deze verschillen worden echter steeds kleiner en omdat de ontwikkelingen op technisch gebied zeer snel gaan, kan het zijn dat op dit moment (zes jaar na dato van het onderzoek) deze verschillen al bijna weggewerkt zijn. De digital divide is vooral een grens van kansen. Deze grens moet echter wel in ogenschouw worden genomen als men denkt over een populatie op Internet (Castells, M.: 2001:248-254, 269).

Internet is het medium dat fanfictie heeft laten groeien en het nog steeds mogelijk maakt om het op deze schaal te verspreiden. Daarom is het belangrijk de mediatheorie in verband te brengen met fanfictie. Marshall McLuhan kan in dit geval niet ongenoemd blijven. Zijn werk *Understanding Media* heeft zoveel invloed gehad op alle andere mediatheoretici dat hij wel aangestipt moet worden. Met zijn hoofdstuk *The medium is the message* uit bovengenoemd boek, heeft hij een onuitwisbare slagzin achtergelaten. Hoewel Internet op het moment van zijn schrijven nog niet bestond, kan het wel in het licht van zijn theorie behandeld worden. Internet heeft een totaal andere manier om een boodschap over te brengen dan bijvoorbeeld TV. De theorie van McLuhan wijst ons erop dat de intrinsieke aard van het medium de uitgezonden boodschap kan kleuren en zelfs kan veranderen (McLuhan, M.: 1964:7-8). In het geval van de fanfictie heeft het medium bijzondere invloed gehad. Fanfictie valt onder wat men aanduidt als Internet 2.0. Dit wil zeggen dat Internet geen gefixeerd, statisch medium meer is, maar dat iedereen die het maar wil websites kan veranderen. Hierbij kan ook worden gedacht aan bijvoorbeeld 'wikipedia', de online encyclopedie waar iedereen zijn kennis aan toe kan voegen.⁵ De aard van het medium Internet heeft ervoor gezorgd dat de fanfictie op wereldwijde schaal verspreid kan worden. Bovendien kan iedereen er op elk willekeurig tijdstip een verhaal op posten. Op deze manier wordt het interessanter om een serie te schrijven, dan voorheen in een fanzine. Niet alleen de schaal is veranderd, maar ook de snelheid van de fanfictie is meegegroeid. Verder maakt het gebruik van Internet het mogelijk dat mensen commentaar leveren op de verhalen van anderen. Dit kon in een fanzine ook wel, maar het ging allemaal zo langzaam dat dit op een gegeven moment niet meer relevant was. Op Internet kunnen mensen nu advies geven aan de schrijvers, of bijvoorbeeld suggesties doen voor de plot. Dit heeft waarschijnlijk een positieve invloed gehad op de kwaliteit van de verhalen. Bovendien zorgt dit voor meer interactie tussen lezer en schrijver dan bij een fanzine of

---

⁵ www.wikipedia.com

zelfs romantische fictie. Fanfictie is dus in hoge mate een cultureel product dat ontstaat uit een samenwerking tussen verschillende partijen. Niet alleen tussen lezer en schrijver, maar ook tussen schrijvers onderling. Het is niet ongebruikelijk dat twee schrijvers na het lezen van elkaars verhalen besluiten samen te gaan werken. Dit ziet men in de boekenwereld steeds meer (bijvoorbeeld Nicci French), maar in de fanfictie is dit al langer een gebruikelijk fenomeen. Internet heeft hier een grote rol in gespeeld, aangezien schrijvers nu makkelijker met elkaar in contact komen en sneller over een verhaal kunnen communiceren dan via de post. Bovendien kan iemand uit Azië nu een verhaal schrijven met iemand uit Amerika, mocht dit zo uitkomen. De aard van het medium is in dit geval duidelijk determinerend en passend in de theorie van McLuhan.

Een andere auteur die vaak genoemd wordt in verband met mediatheorie is Manuel Castells. Zijn boek *The rise of the network society* geeft inzicht in de neiging van mensen om, hoewel zij individueler zijn geworden in de afgelopen decennia, een netwerk op te bouwen. Dit kan verbonden worden met internetfenomenen als MSN Messenger (waarmee mensen met hun vrienden kunnen chatten) of Hyves (waar mensen simpelweg een lijst maken van hun netwerk van vrienden)⁶. Fanfictie is weliswaar geen netwerk in de ouderwetse zin van het woord, maar het idee dat men hierdoor gelijkgestemde zielen ontmoet past in de theorie van Castells. Men gaat door de hogere individualisering steeds meer op zoek naar een netwerk waarin men zich minder verloren voelt. De invloed van het medium maakt het mogelijk de fanfictie op een dergelijke manier te organiseren dat gelijkgestemden elkaar gemakkelijk kunnen vinden. Fanfictie schrijven is in een bepaald opzicht ook netwerken. Door het schrijven en lezen van fanfictie en door hierover te praten met elkaar, bouwen de mensen een netwerk op. Het is niet altijd mogelijk om voor een bepaalde passie uit te komen binnen het eigen netwerk van vrienden en kennissen, dus het Internet opgaan om dit gemis te compenseren is een logisch gevolg.

Waar voor sommige subculturen eerst nodig was om speciale plekken op te zoeken om te kunnen bestaan (Gelder, K. (red.): 2005:215) heeft het Internet ervoor gezorgd dat anonimiteit altijd gewaarborgd kan worden. Dit is voor sommige vormen van fanfictie zeer belangrijk. Alison Evans heeft dit in haar dissertatie onderzocht en zij vond het volgende:

‘The importance of anonymity came through strongly in the results of the survey. As this twenty-one year old ‘Final Fantasy VIII’ fan (female) from Canada said:

“There’s no way I would have shown my work to anyone who knew me. I’m actually still very sensitive about that. I think that, to some extent, if people who knew me *before* they read my work are reading my work for the first time, what they know about me is inevitably going to affect their opinion of the work.” (Q)

---

⁶ www.msn.nl en www.hyves.nl respectievelijk.

Several respondents echoed this, some adding that they felt safe because they knew they were writing for people who shared their interest and so shyness was not an issue. Others also said that their work was sometimes sexually explicit and would be inhibited if they knew acquaintances were going to read it (...).' (<http://www.freewebs.com/alisonresearch/>, Evans, A.: 49-50).

Het is echter de vraag of Internet werkelijk als een 'plek' kan worden beschouwd waar subculturen ontstaan en floreren. Steve Jones heeft in zijn boek *Doing internet research: critical issues and methods for examining the Net* een hoofdstuk van Jan Fernback over Internet als plaats opgenomen. Fernback grijpt terug op Ferdinand Tönnies' onderscheid tussen *Gemeinschaft* en *Gesellschaft*. Welke het verschil moeten aangeven tussen een gemeenschap van mensen verbonden door plaats en werk en een gezelschap van mensen verbonden door tijdgeest en interesse. Volgens Tönnies raakte de *Gemeinschaft* uit de tijd en nam een hogere mate van individualisering en dus *Gesellschaft* de wereld over. Ook Georg Simmel erkende dit verschil maar, in tegenstelling tot Tönnies, ziet hij hier juist een voordeel in. *Gesellschaft* kon ook zeer bevrijdend zijn voor individuen. Al deze definities gaan echter uit van een cultuur met een vaste tijd en plaats. Een gemeenschap kan ook gedefinieerd worden door overeenkomst in betekenis en niet in plaats. Doordat deze twee dingen vroeger samenvielen werd niet aan dit verschil gedacht. Tegenwoordig ligt het echter anders. Internet als een plaats zien is problematisch. Dit komt doordat een normale plaats natuurlijk is, terwijl Internet geconstrueerd is. *Cyberspace* heeft echter wel veel van dezelfde elementen en uitwerkingen die men ook in de werkelijkheid aantreft. Er is een bepaalde taal, er gelden wetten, er zijn rituelen enz. De virtuele wereld is dan ook gemaakt als spiegel van de werkelijkheid (Fernback, J., in Jones, S. (red.): 1999c:206-214). Internet kan letterlijk een ontmoetingsplaats zijn. Internet heeft voor gemeenschappen gezorgd in de zin van het woord *Gesellschaft*. Weliswaar horen mensen niet bij elkaar op basis van hun werk of woonplaats, maar juist op basis van een gedeelde interesse. Dit komt zowel overeen met de definitie van subcultuur van de postmoderne theoretici alsook met de Chicago School. Sommige vormen van cultuur zijn niet mogelijk zonder lijfelijke aanwezigheid, maar door nieuwe technieken wordt dit steeds minder noodzakelijk. Voor de fanfictie is het in ieder geval nooit nodig geweest dat mensen elkaar ontmoetten, er is slechts interactie nodig. Voor andere subculturen of fanculturen is het wellicht wenselijk, maar niet noodzakelijk. Evenementen kunnen gefilmd worden en via websites bekeken worden, webcamera's maken het mogelijk om met mensen te praten op lange afstand en ze ook nog te zien. Chatten en mailen; dit alles heeft ervoor gezorgd dat hoewel Internet geen letterlijke plaats is, zij toch deze functie kan vervullen. Het voordeel van Internet boven de werkelijkheid is dus dat men, ondanks de hoge intensiteit van de interactie die mogelijk is, toch een zekere mate van anonimiteit kan waarborgen.

Anonimiteit speelt niet alleen een rol bij Internet subculturen. Nancy MacDonald onderzocht de graffiti subcultuur. Daar kennen de kunstenaars elkaar ook niet persoonlijk, maar zien ze enkel een naam (wat men daar een tag noemt) op de muren staan. Het effect is hetzelfde als op Internet, er is

geen werkelijke interactie, MacDonald noemt dit metonimiteit (MacDonald, N., in Gelder, K. (red.): 2005:320).

In verband hiermee citeert MacDonald Bassett (1997):

‘As a virtual being, writers can transcend their sex, appearance and other physical features and effectively reinvent themselves. This is somewhat similar to Internet users and identity formation in cyberspace.’ (in Gelder, K. (red.): 2005:316).

Deze beschrijving zou ook kunnen gelden voor fanfictie schrijvers. De schrijvers kunnen hun eigen identiteit construeren en zich inleven in karakters waarmee ze in het echte leven helemaal geen affiniteit hoeven te hebben. Metonimiteit lijkt in feite de grens tussen Tönnies *Gemeinschaft* en *Gesellschaft* te vervagen. Mensen hebben interactie als een bepaald persoon, zijn wellicht ook in sociaal opzicht in zekere mate afhankelijk van elkaar, maar toch blijven het anonieme individuen met een eigen tijd en plaats. Vanwege de virtuele realiteit zijn beide dingen parallel aan elkaar mogelijk. Op deze manier kan de fanfictie voor mensen bestaan naast hun echte leven. Indien het te subversief is voor de echte familie en kennissenkring hoeft dit niet gemengd te worden in hun Real Life, maar kan alles virtueel blijven.

§ 2.4. Culturele consumptie

§ 2.4.1 Algemeen

In het eerste hoofdstuk van Matt Hills' boek komt de bekende paradox aan de orde over fans en consumptie: creëren de fans de vraag, of wordt er bij de fans een behoefte gecreëerd door de media? Hills constateert dat fans als consumenten goed voorspelbaar zijn. Zij zijn immers trouw aan hun fandom en zullen dus alles dat binnen het fandom beschikbaar is willen kopen. Tegelijkertijd is deze consistentie lastig voor de producenten, want fans zullen nooit met de mode meegaan. Zij zijn niet te vinden voor nieuwe trends, maar blijven trouw aan hun fandom. Aan de andere kant lijkt het soms wel dat producenten zich aanpassen aan de klanten. Van populaire series e.d. worden meer producten gemaakt voor de fans. Dit zou betekenen dat de fans de productie kunnen sturen. Dit betreft niet alleen artikelen maar ook het culturele product zelf. Hierbij kan gedacht worden aan bijdrages van fans in de vorm van brieven naar een netwerk. Soms wordt er geluisterd naar het idee van een fan voor een nieuwe aflevering of krijgen bepaalde karakters meer of minder zendtijd. Dit gebeurde bijvoorbeeld in Amerika bij de T.V. show 'Charmed', de acteur Brian Krause werd uit de show geschreven tot woede van de fans. Na een petitie en vele brieven naar de producent besloten de schrijvers hem toch terug te laten keren (www.thecharmedones.com, 1-5-07). Deze macht zou echter ook schijn kunnen zijn. Het is uiteraard zeer gunstig voor producenten dat mensen zo ontzettend trouw en begaan zijn met hun producten. Producenten zouden dus ook heel goed de touwtjes zelf in handen kunnen hebben door mensen te sturen in hun consumptie en fandoms te stimuleren en zelfs creëren. De oorsprong van dit proces is echter onmogelijk om te traceren, dus beide opties zijn een mogelijkheid (Hills, M.: 2005:28-29/37).

Zoals gezegd vergelijkt Hills de fancultuur met de bourgeoisie van Bourdieu, omdat het ook om een kleine elite gaat die specifieke producten consumeert die de rest van de bevolking niet kan of wil consumeren. Ook hier zijn fans weer een goede doelgroep, want hoe exclusiever het product, hoe meer geld de producent hiervoor kan vragen (idem:48). Fans hebben veel over voor hun idool.

§ 2.4.2. Leesgedrag

Fanfictie bestaat er over allerlei zaken, ook over boeken. Dit is interessant, want de meer pessimistische experts roepen al sinds de komst van het Internet dat het boek verdreven zal worden door haar digitale concurrent. De grote hoeveelheid fanfictie over boeken geeft echter aan dat mensen nog steeds wel lezen, bovendien is fanfictie zelf ook leesvoer. Veel fictie, niet alleen fanfictie, is tegenwoordig alleen verkrijgbaar via het Net. Wendy Griswold en Nathan Wright hebben de relatie tussen lezen en het Internet onderzocht. Zij constateerden dat er twee hypothesen waren in de literatuur over lezen en het Internet: de 'zero sum' theorie en de 'more more' theorie. De zero sum theorie is de

meest pessimistische van de twee. Aanhangers van deze theorie geloven dat hoe meer iemand leest of surft, hoe minder je van het andere doet. Oftewel: er zitten maar 24 uur in een dag. Als persoon X normaal gesproken vijf uur de tijd heeft om te lezen, maar tegenwoordig drie uur achter het Internet zit, zal hij/zij nog maar twee uur lezen. Dit kan echter ook andersom: iemand kan ook eerst vijf uur surfen en drie uur hiervan inruilen om te lezen.

De more more theorie is een stuk optimistischer. Deze theorie gaat er vanuit dat de twee media elkaar over en weer stimuleren. Hoe meer iemand leest, hoe meer iemand surft en vice versa. Ook al is iemands tijd niet rekbaar, toch zal een persoon voor beide zaken tijd vrijmaken. Internetgebruik stimuleert lezen; mensen zullen boeken opzoeken en lezen op Internet wat anderen ervan vinden, je kunt boeken bestellen via Internet of juist door het Internet op een leuk boek stuiten waar je anders nooit aan gedacht had. Hierbij gaat men er wel vanuit dat hoe hoger iemands scholing is, hoe meer iemand leest. De universiteit van Californië heeft een onderzoek uitgevoerd naar dit onderwerp. Hier kwamen veel aanwijzingen uit die wijzen in de richting van de more more theorie. Met als resultaat dat de more more theorie voorlopig niet gefalsificeerd is (Griswold, W., Wright, N., in Howard, P.N., Jones, S. (reds.): 2004c:203-211).

Nu de fanfictie van verschillende invalshoeken is belicht, zal in het volgende hoofdstuk de centrale onderzoeksvraag en de bijbehorende deelvragen gepresenteerd worden. Vervolgens zal de onderzoeksmethode uiteengezet worden. Ten slotte worden de gevonden resultaten gepresenteerd en wordt hiermee tevens de onderzoeksvraag beantwoord.

Hoofdstuk III: Het onderzoek

§3.1. Centrale onderzoeksvraag, deelvragen en hypothesen

De wereld van de fanfictie is op dit moment een groot onbekend gebied. Lang niet iedereen kent het fenomeen en de mensen die het kennen hebben geen idee van de omvang van de gehele fanfictie wereld. Het is daarom mijn doel meer inzicht te vergaren op dit gebied. Mijn hoofdvraag is daarom:

Wat zijn de kenmerken en gedragingen van de deelnemers aan het fanfictie fenomeen en hoe kunnen deze kenmerken en gedragingen worden verklaard?

Om deze vraag te beantwoorden, zal ik een antwoord moeten vinden op de volgende deelvragen:

1. Kan het fanfictie fenomeen als een subcultuur worden beschouwd?
2. Wat zijn de sociale kenmerken van de fanfictie lezers/schrijvers:
  - a) Wat is het geslacht van de fanfictie lezers/schrijvers?
    - In welke mate vindt er seksedifferentiatie plaats tussen de onderzochte fandoms?
    - Hoe kan de uitkomst verklaard worden?
  - b) Wat is de leeftijdscategorie van de fanfictie lezers/schrijvers?
    - In welke mate vindt er leeftijdsdifferentiatie plaats tussen de onderzochte fandoms?
    - Hoe kan de uitkomst verklaard worden?
  - c) Wat is het opleidingsniveau van de fanfictie lezers/schrijvers?
    - In welke mate vindt er opleidingsdifferentiatie plaats tussen de onderzochte fandoms?
    - Hoe kan de uitkomst verklaard worden?
  - d) Wat is de nationaliteit van de fanfictie lezers/schrijvers?
3. Wat zijn de gewoontes van de fanfictie lezers/schrijvers met betrekking tot het consumeren van fanfictie?
  - a) Hoeveel tijd besteden de fanfictie lezers/schrijvers gemiddeld per week aan fanfictie?
  - b) Zijn de fanfictie lezers/schrijvers slechts verbonden aan een fandom, of meerdere fandoms?
4. Is de consumptie van fans werkelijk voorspelbaar?
5. Leidt het consumeren van fanfictie tot de aankoop van culturele producten?
6. Wat is het leesgedrag van de fanfictie lezers/schrijvers?

Door deze vragen te beantwoorden zal er een inzicht ontstaan in de populatie van fanfictie lezers/schrijvers. De gegevens die verzameld worden zullen dus nieuwe informatie geven over de

populatie. Op deze manier wordt een voorzet gegeven voor verder onderzoek naar Internet- en fanculturen. Als de kenmerken van de populatie bekend zijn kan er dieper in worden gegaan op het ontstaan en het leven van een dergelijke fancultuur.

Mijn hypothesen bij deze deelvragen zijn:

1. Het fanfictie fenomeen kan als een subcultuur worden beschouwd.
2. De sociale kenmerken van de fanfictie lezers/schrijvers zijn:
  - a) Wat is het geslacht van de fanfictie lezers/schrijvers?
    - De seksdifferentiatie tussen de onderzochte fandoms hangt of van het soort culturele product waar de fanfictie over gaat, maar fanfictie lezers/schrijvers zullen overwegend vrouwelijk zijn.
    - De overheersing van vrouwen in de fanfictie kan verklaard worden door te kijken naar de literatuur.
  - b) Wat is de leeftijdscategorie van de fanfictie lezers/schrijvers?
    - Er is weinig tot geen leeftijdsdifferentiatie tussen de onderzochte fandoms, waarbij het leeuwendeel van de fanfictie lezers/schrijvers in de categorie 15-25 jaar zal vallen.
    - Het grote aantal 15-25 jarigen kan verklaard worden door de intrinsiek jeugdige kenmerken van fanfictie en de aard van het medium Internet waarmee de fanfictie verspreid wordt.
  - c) Wat is het opleidingsniveau van de fanfictie lezers/schrijvers?
    - Er is weinig tot geen opleidingsdifferentiatie tussen de onderzochte fandoms, waarbij de populatie minimaal een middelbare school opleiding genoten zal hebben.
    - Het opleidingsniveau van de respondenten kan verklaard worden door de culturele consumptie van mensen in het algemeen.
  - d) De nationaliteit van de fanfictie lezers/schrijvers van de onderzochte fandoms is Westers.
3. Wat zijn de gewoontes van de fanfictie lezers/schrijvers met betrekking tot het consumeren van fanfictie?
  - a) De fanfictie lezers/schrijvers besteden gemiddeld per week 10-20 uur aan fanfictie.
  - b) De fanfictie lezers/schrijvers hebben voorkeur voor een bepaald fandom, maar beperken zich niet enkel tot een favoriet.

4. De consumptie van fans is niet voorspelbaar, daar ze niet zomaar alles van een fandom consumeren.
5. Het consumeren van fanfictie leidt tot de aankoop van culturele producten.
6. De fanfictie lezers/schrijvers zijn niet alleen fervente fanfictie lezers maar lezen ook vele andere dingen, met name literatuur.

§ 3.2. Domein

Om de vragen te beantwoorden zal ik leden van www.fanfiction.net gaan ondervragen door middel van een elektronische enquête. Hier zal in de volgende twee hoofdstukken verder op in worden gegaan. Het zullen allemaal mensen zijn die lid zijn van www.fanfiction.net op het moment van ondervraging, dus in het jaar 2007.

§ 3.3. Doelstellingen

Met het beantwoorden van deze vragen hoop ik meer inzicht te geven in de populatie van een fancultuur die zich alleen op het Internet afspeelt. Deze informatie is vooral nuttig in het onderzoek naar subculturen in nieuwe media en de invloed van Internet op het sociale gedrag van mensen. Hopelijk geven de resultaten niet alleen inzichten op dat vlak maar ook in de nieuwe ontwikkelingen van fanculturen op Internet. Het fenomeen van fanfictie is nog maar weinig wetenschappelijk onderzocht en deze studie moet een bijdrage leveren in het inzichtelijk maken van een nog vage populatie.

§ 3.4. Methodologie

Om de genoemde vragen uit hoofdstuk III te beantwoorden zal ik gebruik gaan maken van een overwegend empirische onderzoeksmethode. Ik wil ten eerste uitgaan van een objectieve meting, die mij iets gaat vertellen over de werkelijkheid. Hierbij ga ik er vanuit dat er bepaalde wetmatigheden bestaan in het gedrag van mensen, in dit geval leden van de fanfictie subcultuur. Zoals in mijn hypothesen naar voren komt, verwacht ik bijvoorbeeld dat de fancultuur van de fanfictie zich aan de wetmatigheden van soortgelijke fanculturen zal houden. Zij zal dus overwegend vrouwelijk zijn en er zullen veelal mensen uit de jongere leeftijdscategorieën bij zitten. Dit vloeit voort uit de wetmatigheid dat vooral jongeren gebruik maken van Internet. Ook verwacht ik dat de ondervraagden voornamelijk gemiddeld tot hoogopgeleid zullen zijn. Dit komt overeen met de constatering dat bepaalde culturele producten alleen door deze groep mensen worden geconsumeerd en dat deze groep mensen dus ook de corresponderende fanfictie zal consumeren.

Ik verwerp in dit geval de constructivistische onderzoeksmethode geheel, omdat dit niet bij mijn onderwerp past. Het is misschien wel mogelijk om uit de fanfictie verhalen zelf bepaalde elementen te destilleren, maar mijns inziens blijft dit giswerk. Dit ligt niet meer in het sociologische, maar meer op het psychologische onderzoeksterrein. Bovendien gaat men er dan vanuit dat alle fanfictie verhalen enkel persoonlijke elementen bevatten en dat deze niet voldoen aan een wetmatigheid, iets wat ik juist wel verwacht. Het gaat mij niet om de kleine individuele kenmerken van de fanfictie consumenten maar juist die kenmerken die zij met elkaar gemeen hebben. Dit betekent dus dat ik mijn data op een kwantitatieve wijze wil gaan verzamelen. In het hierna volgende hoofdstuk zal ik dieper ingaan op de primaire dataverzamelmingsmethode: de enquête.

Hoofdstuk IV: Methode van onderzoek

§ 4.1. Methode

Om een antwoord te krijgen op de hoofd- en deelvragen zal zoals gezegd een empirische onderzoeksmethode gebruikt worden. De voorkeur gaat uit naar een enquête. Het is namelijk niet mogelijk de fanfictie lezers persoonlijk te ondervragen in bijvoorbeeld een interview, daar de leden volledig anoniem via Internet met elkaar in aanraking komen. Een focusgroep zou als een membercheck van de resultaten nuttig zijn, ware het niet dat dit ook niet mogelijk is, om voor genoemde reden. Ik zal dus geen gebruik gaan maken van audio- of videoapparatuur. Participatie in een fandom is wel mogelijk. Het zal echter geen betrouwbaar antwoord op mijn vragen geven. Mensen geven zich nog wel eens voor iemand anders uit op Internet tegenover andere fans. Dit gevaar bestaat bij een enquête weliswaar ook, maar het is veel minder aanwezig. Zodra mensen door hebben dat de informatie niet naar andere fans gaat en de informatie alleen voor de onderzoeker is, zijn ze meer geneigd niet te liegen over persoonlijke informatie. Helaas kan men er nooit zeker van zijn dat respondenten een enquête 100% eerlijk invullen. Dit risico is echter niet groter dan wanneer men een schriftelijke vragenlijst krijgt toegestuurd, men kan altijd liegen. Onderzoekers moeten er van uitgaan dat hun onderzoekssubjecten eerlijk mee zullen werken, doen zij dit niet dan heeft ieder onderzoek dat met derden werkt geen enkele waarde. In het geval van participatie van mijn kant moet er eerst een vertrouwensband worden opgebouwd met de fans. Omdat het contact via Internet loopt zou dit een langdurig proces zijn, iets waar ik geen tijd voor heb. Participatie valt dus af. Een archiefstudie of discoursanalyse is niet echt goed mogelijk, daar dit mijns inziens zal uitlopen op het analyseren van fanfictie zelf en dit is meer het terrein van de psychologie. Ik zal dus een enquête afnemen. Ook hier zijn mijn mogelijkheden meteen beperkt vanwege de situatie. Het is niet mogelijk een telefonische of face-to-face enquête te houden. Ik zal dus een standaard self-completion enquête houden. Dit is gemakkelijk via Internet te bewerkstelligen en de fans zijn gewend aan dergelijke methodes. Bovendien wegen de voordelen van een self-completion enquête vrij zwaar. Het is goedkoop en anoniem, twee zaken die belangrijk zijn (Seale, C.: 1998:166). Daarenboven zullen er meer mensen reageren op een dergelijke vorm van enquêteren omdat dit een vertrouwde methode is. Internetgebruikers worden echter vaak geconfronteerd met enquêtes, het is daarom in dit geval belangrijk dat de vragen kort en bondig zijn. Ik zal dan ook kiezen voor een gestructureerde enquête. Lezers kunnen dan niet alleen in een oogopslag zien dat het een korte enquête is, de resultaten kunnen ook gemakkelijker verwerkt worden. Dit is prettig met het oog op de onderzoekstijd die er voor de masterthesis staat. Bovendien lenen gesloten vragen zich uitstekend voor de aard van de informatie die ik te weten wil komen, zoals geslacht.

Over de populatie die ik wil gaan onderzoeken is weinig tot niets bekend. Het is juist het doel van het onderzoek om hier een inzicht in te geven.

§4.2. Vooronderzoek

Ik heb enig vooronderzoek verricht. In de directory van www.fanfiction.net zijn alle leden aangegeven. Dit zijn er in totaal 1173200⁷, maar dit aantal groeit dagelijks. De fanfics worden ingedeeld in 8 categorieën die in totaal 2219 fandoms hebben. Deze site is de meest bekende en gebruikte site voor fanfictie lezers. Het is echter bij lange na niet de enige en niet iedere lezer maakt gebruik van deze site. Livejournal is ook een veel gebruikte methode om je fanfics te delen. Hiervoor bestaat echter geen directory. Hierdoor is het niet mogelijk om een overzicht te krijgen. Livejournal volgt hetzelfde principe als bijvoorbeeld hotmail. Mensen kunnen een account aanmaken en als je de account van iemand anders kent, kun je hierop kijken of berichten sturen etc. Indien iemand niet bekend is met de account van iemand anders is het niet mogelijk deze in te zien. Verder zijn er nog talloze webarchieven met fanfics. Ook deze zijn weer diffuus en hier bestaat absoluut geen overzicht van. Bovendien concentreren deze webarchieven zich meestal op een fandom. De oplossing lijkt dus te liggen bij fanfiction.net. Dit is ook de allereerste treffer die je krijgt als je ‘fanfiction’ opzoekt op Google. Het is niet alleen de meest toegankelijke, maar ook de meest gebruikte website voor fanfictie. Indien iemand een account bij fanfiction.net heeft, krijgt diegene de mogelijkheid gebruik te maken van het berichtensysteem. Hierbij is het mogelijk een persoonlijk bericht te sturen naar een andere gebruiker van de site. Daar mensen liever niet hun e-mailadres prijs willen geven is dit de aangewezen manier om met respondenten in contact te komen.

Omdat het van tevoren bijna niet te voorspellen valt of er genoeg respons op een dergelijke enquête zal komen heb ik een vooronderzoek gedaan. Hierin heb ik gekeken of het haalbaar is een degelijke respons te krijgen als ik mensen via Internet benader en vragen stel. Hiervoor maak ik tevens gebruik van de site www.fanfiction.net en het berichtensysteem. Ik heb bij twee fandoms die ik niet in mijn onderzoek op wil nemen een drietal vragen gesteld. Bij het ene fandom heb ik mijzelf wel als onderzoeker kenbaar gemaakt, bij het andere fandom niet. Op deze manier kan ik testen welke methode het meeste succes heeft, zodat ik deze in het echte onderzoek toe kan passen. In elk fandom heb ik 20 mensen ondervraagd. Ik heb voor de gelegenheid drie gemakkelijke vragen opgenomen in deze mini-enquête. De verzonden berichten zijn te vinden in Bijlage III.

Deze berichten zijn in het Engels opgesteld, daar Engels de voertaal van de fanfictie is en verreweg de meeste leden hun fanfics in het Engels schrijven. Het is dus noodzakelijk het Engels als voertaal aan te houden om de respons te verhogen.

Het grote verschil tussen de twee berichten is dat ik in het eerste bericht een typische bijnaam gebruik en in het tweede bericht een gewone naam. De eerste bijnaam komt uit een fantasy serie, iets wat niet

---

⁷ Op www.fanfiction.net in januari 2007.

ongebruikelijk is als fanfictie lezer/schrijver. De tweede naam is een gewone naam. Het is niet mijn eigen naam, omdat ik zelf ook liever zo anoniem mogelijk wil blijven.

De fandoms waar deze berichten naar toe zijn gestuurd heb ik op selecte wijze gekozen: ik heb op de startpagina van www.fanfiction.net twee categorieën gekozen die zeker niet in mijn onderzoek opgenomen zullen worden en waar ik zelf weinig van af weet. Op deze manier kon ik er zeker van zijn dat ik mijn werkelijke onderzoek niet hinder. Voor het informele bericht heb ik de categorie Anime/Manga genomen. In de lijst met fandoms heb ik vervolgens het eerste fandom genomen dat meer dan 50 verhalen omvatte, maar ook niet meer 100: 'Ai no kusabi'. Deze fandoms zijn vaak wel zo gezond dat er nog in wordt geschreven, maar niet enorm groot, wat wel zo overzichtelijk was voor een klein vooronderzoek. Voor het formele bericht heb ik mensen benaderd in de categorie Game, in het fandom 'Adventure Quest'. Verder is dit fandom op dezelfde wijze gekozen als het eerste fandom. In Bijlage IV zijn alle bijnamen van de ondervraagden te vinden en hoe snel zij gereageerd hebben. De formele aanpak genereerde de meeste respons. Tegenover twee respondenten van de informele aanpak, stonden negen respondenten van de formele aanpak. De responstijd was ook zeer snel. Binnen twee dagen hadden al 8 mensen gereageerd, zonder herinneringsbericht. Dit is natuurlijk zeer voordelig. Uit het vooronderzoek is tevens gebleken dat het heel goed zou zijn mensen een enquête te sturen met multiple choice vragen. Op de vraag 'what is your favourite fandom?' kreeg ik namelijk hele waslijsten met fandoms. Mensen kunnen niet kiezen, het zou dus beter zijn hun keuzemogelijkheden te beperken of ze een optie 'meerdere' te geven.

§4.3. De enquête

De fandoms voor mijn werkelijke onderzoek zijn op dezelfde wijze gekozen als de fandoms in het vooronderzoek: select. In dit geval moeten de fandoms aan verschillende criteria voldoen. Ten eerste moet het een levend fandom zijn. Dit wil zeggen dat er recentelijk nog verhalen op moeten zijn gezet, of verhalen bijgewerkt zijn. Dit is niet alleen om het onderzoek zo actueel mogelijk te houden, maar ook om ervoor te zorgen dat de respons hoog blijft. Ten tweede ben ik op zoek naar een klein, een gemiddeld en een groot fandom. Bij een klein fandom kan gedacht worden aan minder dan 500 verhalen, bij een gemiddeld fandom 500 tot 1000 en bij een groot fandom 1000 of meer verhalen in het archief. Ten derde moeten de fandoms alle drie uit een andere categorie komen. Dit kan bijvoorbeeld een boek, een film en een strip zijn. Op deze manier probeer ik een zo groot mogelijke verscheidenheid te representeren. Ten vierde zal ik, met het oog op de deelvraag over seksdifferentiatie een fandom nemen waarvan verwacht kan worden dat de leden mannelijk zijn, een vrouwelijk fandom en een fandom waarbij dit nog niet duidelijk is. (Seale, C.: 1998, 176). Mijn onderzoek behelst dus drie fandoms.

Het kleine fandom dat ik heb gekozen valt onder de categorie 'TV Show'. Dit fandom heet 'MI5/Spooks'. Deze televisieserie is oorspronkelijk van Britse makelij en wordt in Europa onder de naam

Spooks uitgezonden. In de rest van de wereld kennen de kijkers de serie als MI5. Het fandom heeft tussen de 300 en 350 verhalen, er horen twee communities en twee fora bij. Dit vertelt mij dat het relatief een klein fandom is. Er is enkel gekeken naar de mensen die de verhalen posten en de mensen die commentaar op de verhalen hebben geleverd. Binnen dit fandom zijn 97 mensen aangeschreven. Het middelgrote fandom dat ik heb gekozen valt onder de categorie 'Book'. Dit fandom heet 'Jane Austen'. Jane Austen was een zeer bekende schrijfster van romantische boeken, waarvan er talloze verfilmd zijn. In het jaar van onderzoek is er bovendien een film uitgekomen naar haar leven 'Becoming Jane'. Dit fandom telt tussen de 500 en 550 verhalen, heeft twaalf communities en zes fora. Er zijn in dit fandom 572 personen aangeschreven.

Het grote fandom is uit de categorie 'Movie', dit fandom heet 'Star Wars'. Deze wereldberoemde filmreeks is het geesteskind van Georg Lucas. Er zijn in totaal zes Star Wars films gemaakt. Het fandom heeft tussen de 16150 en 16200 verhalen, 146 communities en 86 fora. Dit is dus duidelijk een immens fandom en is met recht groot te noemen. Er zijn in totaal 645 personen aangeschreven van dit fandom.

De uiteindelijke enquête is tot stand gekomen via de website www.studentenonderzoek.com. Deze website maakt het mogelijk voor studenten om zelf een online enquête te maken en verspreiden en zet vervolgens de resultaten in een database. Dankzij deze site was het zeer niet moeilijk om een digitale versie van de vragenlijst te maken en de resultaten waren snel beschikbaar. De enquête is te vinden in Bijlage V. De enquête bestaat uit tien meerkeuze vragen en een open vraag. Een van de meerkeuze vragen heeft tevens de mogelijkheid meerdere antwoorden te selecteren. Per deelvraag zijn er een of twee vragen in de enquête opgenomen.

Het verspreiden van de enquête was lastiger dan de enquête maken. Ik heb bij fanfiction.net een eigen account aangemaakt: Dibbler. Eerst heb ik geprobeerd de webmaster van de site te benaderen om een bericht te mogen sturen via zijn/haar account, want daarmee kunnen meerdere personen tegelijk aangeschreven worden. Hierop kreeg ik echter geen reactie, ook niet na herhaaldelijk aandringen. De enige oplossing die toen nog was, was het berichtensysteem. Helaas zitten er ook nadelen aan het berichtensysteem. Per account mogen maar 24 berichten per 24 uur verstuurd worden. Daarbij mag er maar een bericht per twee minuten verzonden worden. Dit is dus een langzaam proces. Om dit proces te versnellen heb ik naast de eerste account nog vier andere accounts aangemaakt (respectievelijk: dibbler1, dibbler2, dibbler3 en wolfwoman). Op deze wijze kon ik 120 berichten per dag verzenden. Een ander probleem was dat in de berichten geen hyperlink mocht staan. Dit betekende dat ik de respondenten niet direct door kon sturen naar de enquête. Ook hier was om heen te werken. Door op mijn 'persoonlijke pagina' van mijn accounts de link naar de enquête in te vullen als 'homepage' konden de respondenten er toch zelf naartoe klikken.

Allereerst zocht ik de categorie op en vervolgens daarin het fandom. Door op de auteur van een verhaal te klikken krijg je de mogelijkheid om een bericht te sturen. Het bericht dat ik verzond is te

vinden in Bijlage VI. Het was echter de bedoeling om ook de lezers en niet enkel de auteurs te benaderen. Om dit te bewerkstelligen heb ik gebruik gemaakt van de 'reviews', ofwel het commentaar bij de verhalen. Door de namen van de mensen die commentaar hadden geleverd op een verhaal aan te klikken kon ik ook naar de lezers een bericht sturen.

Hoofdstuk VI: Resultaten

Zoals eerder vermeld luidt de hoofdvraag van dit onderzoek:

Wat zijn de kenmerken en gedragingen van de deelnemers aan het fanfictie fenomeen en hoe kunnen deze kenmerken en gedragingen verklaard worden?

Bij deze hoofdvraag kunnen in het kort, de volgende deelvragen gesteld worden:

1. Kan het fanfictie fenomeen als een subcultuur worden beschouwd?
2. Wat zijn de sociale kenmerken van de fanfictie lezers/schrijvers:
  - a) Wat is het geslacht van de fanfictie lezers/schrijvers?
  - b) Wat is de leeftijdscategorie van de fanfictie lezers/schrijvers?
  - c) Wat is het opleidingsniveau van de fanfictie lezers/schrijvers?
  - d) Wat is de nationaliteit van de fanfictie lezers/schrijvers?
3. Wat zijn de gewoontes van de fanfictie lezers/schrijvers met betrekking tot het consumeren van fanfictie?
4. Is de consumptie van fans werkelijk voorspelbaar?
5. Leidt het consumeren van fanfictie tot de aankoop van culturele producten?
6. Wat is het leesgedrag van de fanfictie lezers/schrijvers?

De resultaten uit de enquête zullen in het hierna volgende gepresenteerd worden, waarmee een antwoord kan worden gegeven op de deelvragen en de hoofdvraag.

§6.1. Deelvraag I: Kan het fanfictie fenomeen als een subcultuur worden beschouwd?

Om de eerste deelvraag te kunnen beantwoorden heb ik de volgende vraag in de enquête opgenomen:

Do you feel addressed when someone says something about ‘fanfiction readers/writers’?

- a) Yes I do.
- b) No I don't.
- c) Just when it concerns my fandom(s).
- d) I do, but more so when it concerns my fandom(s).

Met deze vraag kon ik erachter komen of de fanfictie lezers en schrijvers zich betrokken voelen bij de fanfictie. Betrokkenheid is een essentiële factor bij iedere subcultuur. Dat mensen betrokken moeten zijn bij de betreffende groep kwam in iedere definitie van het begrip naar voren. Het woord subcultuur kon niet gebruikt worden omdat dit begrip dan eerst uitgelegd had moeten worden. Dit was lastig en omslachtig geweest, aangezien er niets bekend was over het opleidingsniveau van de respondenten. Bovendien had een uitleg bij iedere vraag ervoor kunnen zorgen dat mensen de enquête te lang zouden vinden en deze niet of niet volledig zouden invullen.

De vragen over de hoeveelheid tijd die respondenten in de fanfictie steken en of ze in een of meerdere fandoms lezen en schrijven hebben ook betrekking op de eerste deelvraag. Om goed te kunnen integreren en deel te kunnen nemen aan een subcultuur moet iemand er wel een aanzienlijke hoeveelheid tijd in steken. Anders is het niet mogelijk het subculturele kapitaal tot zich te nemen of duurt dit te lang om in de groep opgenomen te worden.

Indien het de respondenten om de fanfictie gaat, zullen zij zich in meer dan één fandom bewegen. Het gaat ze dan in de eerste plaats om de fictie zelf en niet speciaal om een bepaald fandom. Als de respondenten slechts in één fandom lezen en schrijven is dit eerder een aanwijzing dat het fandom de subcultuur is, in plaats van de fanfictie.

In overeenstemming met mijn hypothese was de verwachting dat de antwoorden A en D de meest voorkomende antwoorden op de betrokkenheidvraag zouden zijn. Dit betekent dan namelijk dat de respondenten zich aangesproken voelen als men de fanfictie adresseert en dus betrokken zijn bij de groep. Antwoord B wijst erop dat er in geen opzicht sprake is van een vorm van subcultuur, terwijl antwoord C aangeeft dat het fandom de subcultuur vormt. Hierbij was het vermoeden dat de respondenten minstens tien tot twintig uur per week aan de fanfictie besteden en zich met meer dan één fandom bezig houden.

Uit de resultaten van de enquête blijkt dat de respondenten zich inderdaad zeer betrokken voelen bij fanfictie. Onderstaande tabel geeft de frequenties aan de antwoorden die gegeven zijn op de vraag:

Tabel I: Betrokkenheid van de fanfictie populatie (in procenten).

	Procent (%)
a) Ja ik voel mij aangesproken	34,8
b) Nee, ik voel mij niet aangesproken	12,8
c) Ik voel mij alleen aangesproken als het over mijn fandom gaat	15,6
d) Ja ik voel mij aangesproken, maar des te meer als het over mijn fandom gaat.	36,7
Totaal	99,8
Missend	0,2
N	627

Zoals te zien is in Tabel I werden de antwoorden A en D het meest gegeven. Dit betekent dat de respondenten zich inderdaad zeer betrokken voelen bij de fanfictie. Het fandom/de fandoms zijn ook belangrijk, maar minder belangrijk dan de fanfictie in zijn geheel. Slechts een klein deel van de respondenten (12,8 %) voelt zich in het geheel niet aangesproken. Dit is dus een indicator dat de fanfictie een subcultuur is.

De vraag over de tijdsbesteding van de respondenten spreekt dit vermoeden echter weer tegen. In Tabel II zijn de resultaten weergegeven:

Tabel II: Tijdsbesteding van de fanfictie populatie (in procenten).

	Procent (%)
a) 1-10 uur	62,8
b) 10-20 uur	26,2
c) 20-30 uur	7
d) 30 en meer	4
Totaal	100
N	627

Klaarblijkelijk besteedt het merendeel van de respondenten niet meer dan 10 uur per week aan fanfictie. Iets meer dan een kwart valt echter wel onder de tweede categorie, die tussen tien en twintig uur per week besteedt aan fanfictie. Slechts een kleine minderheid heeft genoeg tijd om 20 uur of zelfs

meer aan de verhalen te wijden. Dit laatste is niet vreemd, want zoveel vrije tijd hebben de meeste respondenten waarschijnlijk niet eens. Verklaringen voor deze afwijking van de hypothese zouden kunnen zijn dat de respondenten weinig tijd hebben en dat een vrijetijdsbesteding tot tien uur dus al een groot deel van de beschikbare vrije tijd is of dat een computer gedeeld moet worden met anderen, waardoor men niet veel kan lezen/schrijven. Men kan uiteraard ook tijd besteden aan andere vormen van vrije tijd, zoals boeken lezen. Hier wordt in paragraaf 6.5 verder op in gegaan.

Wat betreft het aantal fandoms waar de respondenten zich mee bezighouden geeft Tabel III de resultaten weer:

Tabel III: Aantal fandoms van de fanfictie populatie (in procenten).

	Procent (%)
a) 1 fandom	8,5
b) 1 favoriet fandom, maar leest/schrijft ook in andere fandoms.	55,5
c) geen favoriet fandom	5,9
d) verscheidene vaste fandoms	30,1
Totaal	100
N	627

Ook de resultaten bij deze vraag bevestigen de hypothese bij de deelvraag. Het overgrote merendeel van de respondenten houdt zich met meer dan één fandom bezig, of heeft zelfs geen favoriet fandom. Als men de antwoorden B, C en D bij elkaar optelt betekent dit dat 91,5% van de respondenten niet vastzit aan een fandom. Dit wijst erop dat mensen trouw zijn aan de fanfictie zelf en niet noodzakelijkerwijs deelnemen aan een bepaalde fancultuur.

Zowel de belangrijkste indicator van betrokkenheid, als de vraag over het aantal fandoms bevestigen de hypothese dat de fanfictie een subcultuur is. De resultaten van de vraag over tijdsbesteding geven daarentegen een andere indicatie. Deze getallen zijn echter ook op een andere manier te verklaren. De resultaten over de betrokkenheid en het aantal fandoms zijn zo sterk dat ik de fanfictie wel als een subcultuur beschouw.

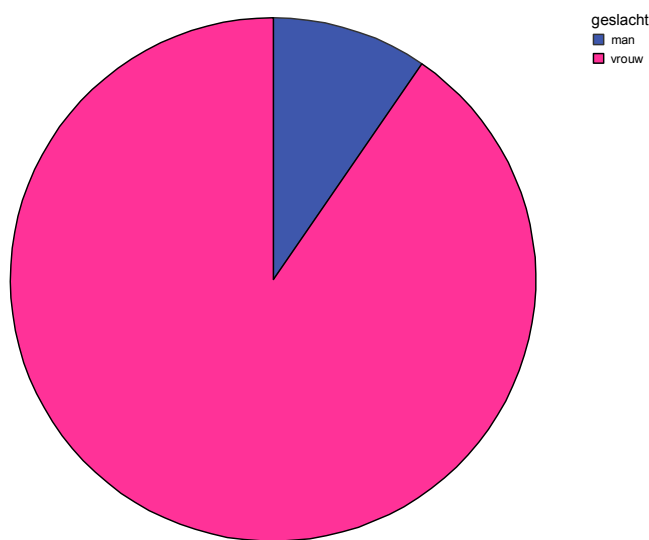
§6.2. Deelvraag II: Wat zijn de sociale kenmerken van de fanfictie lezers/schrijvers?

Er is tot nog toe weinig bekend over lezers en schrijvers van fanfictie. Daarom gaat deze deelvraag in op in vier kenmerken die iets kunnen zeggen over de populatie: geslacht, leeftijd, opleiding, nationaliteit. Eerst zullen de resultaten van de enquête gepresenteerd worden en vervolgens zullen deze verbonden worden met de literatuur.

Geslacht

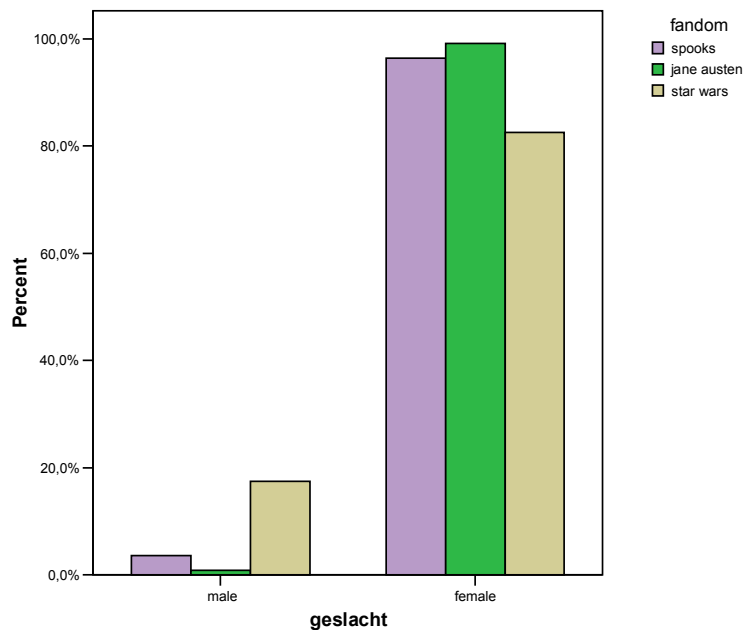
Op dit moment heerst het vooroordeel in de fanfictie subcultuur dat deze hoofdzakelijk uit vrouwen bestaat. Dit is in overeenstemming met mijn hypothese en tevens met de literatuur. Alhoewel Matt Hills (2005) en Antonio Gramsci (Gramsci, A., in Hills, M.: 2005) ervoor waarschuwen om in het wilde weg uitspraken te doen over het geslacht van een subcultuur, wijzen de signalen er sterk op dat de fanfictie wel degelijk een vrouwelijke subcultuur is. Een vergelijking met de romantische fictie als de Bouquet reeks gaat in veel opzichten op. Zoals vermeld wordt in het literatuurhoofdstuk zijn de bekende vormen van fanfictie vooral aantrekkelijk voor vrouwen. De resultaten uit de enquête tonen overduidelijk dat dit ook in de werkelijkheid het geval is. Onderstaand taartdiagram laat zien dat meer dan 80% van de deelnemers aan fanfictie vrouw is.

Figuur I: *Het geslacht van de fanfictie populatie (in procenten).*

Bij het afnemen van de enquête is tevens rekening gehouden met de gerelateerde culturele producten van de fandoms. Indien men enkel fandoms kiest waarbij men vrouwen verwacht zou dit geen betrouwbaar diagram worden. Door voor een typisch vrouwelijk, een typisch mannelijk en een gemengd fandom te kiezen wordt dit risico minder groot. Het fandom waarbij de meeste mannelijke deelnemers verwacht werden (Star Wars), was tevens het grootst. Desondanks tonen de resultaten een overweldigende meerderheid vrouwen. Het verschil tussen de fandoms zelf is hierbij niet zeer groot. Onderstaand staafdiagram maakt het verschil tussen de mannelijke en vrouwelijke fans in de verscheidene fandoms extra goed duidelijk.

Figuur II: Geslachtsdifferentiatie tussen de fandoms (in procenten).

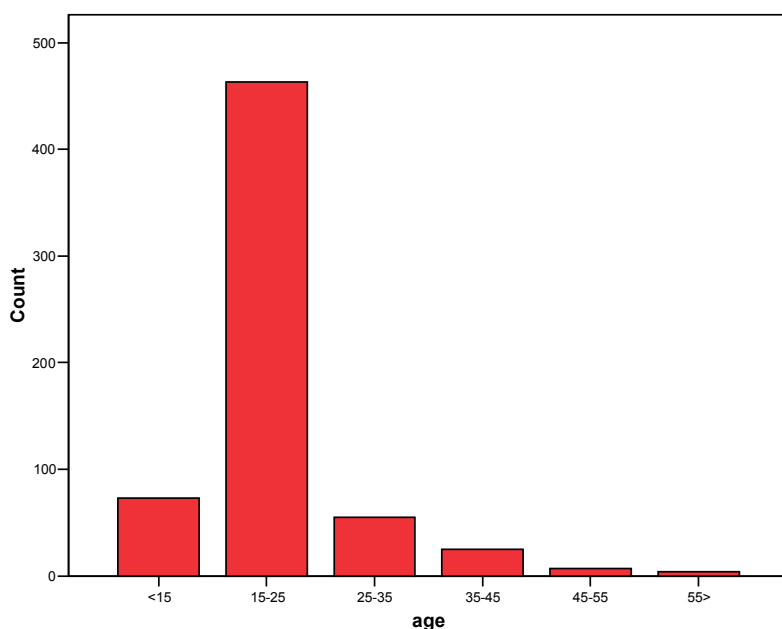

In overeenstemming met de verwachting is het aantal mannen in het Star Wars fandom inderdaad hoger dan in de andere fandoms. Het mannelijk deel in het Star Wars fandom is echter nog geen kwart van de populatie. De lezers en schrijvers van fanfictie zijn dus inderdaad voornamelijk vrouwen. Ook in de fandoms die gerelateerd zijn aan de culturele producten die een meer mannelijke fanbasis hebben vormen de vrouwen de meerderheid bij de fanfictie. Een fandom als Star Wars heeft in het echte leven bijvoorbeeld meer mannelijke fans, maar in het fanfictie fandom van Star Wars zijn er meer vrouwen. Wat kan dit gebrek aan geslachtsdifferentiatie tussen de fandoms verklaren? Fanculturen van culturele producten kunnen een meer mannelijk of vrouwelijke fanbasis hebben, maar ongeacht dit gegeven zijn er toch meer vrouwen actief op het gebied van de fanfictie. In de literatuur zijn er tot nog toe twee verklaringen gevonden: de verklaring van de male gaze en de theorie rond romantische fictie. Zowel Henri Jenkins (Jenkins, H., in Lewis, L.A.: 1992) als Jane Ussher (1997) zijn voorstanders van de male gaze theorie. Zoals in het literatuurhoofdstuk uitgebreid aan de orde kwam wordt er in de media vooral door de ogen van de man naar de wereld gekeken. Dit maakt het vooral voor vrouwen aantrekkelijk om, op wat voor manier dan ook, het vrouwelijk perspectief te tonen. Fanfictie is hier bij uitstek geschikt voor, daar het snel, gemakkelijk en wijdverspreid kan worden. Een andere verklaring voor het grote vrouwelijke aandeel in de fanfictie kan zijn dat mannen meer visueel ingesteld zijn dan vrouwen. Joanne Hollows (2000) geeft dit ook als reden waarom vooral vrouwen romantische fictie lezen. Mannen bekijken liever een film, terwijl vrouwen graag de beelden er zelf bij verzinnen. Daarom geven vrouwen de voorkeur aan fanfictie.

Leeftijd

Evenals bij de noemer geslacht heerst er over de leeftijd van de gemiddelde fanfictie deelnemer een vooroordeel. Men verwacht dat de fanfictie lezers en schrijvers in de categorie van 15 tot 25 jaar vallen. Dit zijn middelbare schoolkinderen met veel fantasie en tijd en creatieve studenten die het fanwezen nog niet geheel ontgroeid zijn. Over de verschillende vormen van fanfictie heersen echter weer andere vooroordelen. Men denkt dat de Mpreg vooral door huisvrouwen geschreven wordt. Helaas lag het niet binnen de grenzen van dit onderzoek om hier differentiatie in aan te brengen. De hypothese bij de vraag was dan ook dat de leeftijd van de populatie grotendeels tot de tweede categorie (15–25 jaar) zou behoren. Onderstaand staafdiagram bevestigt deze hypothese.

Figuur III: leeftijd van de fanfictie populatie.

Hoewel er geen vergelijking tussen de verschillende soorten fanfictie vormen gemaakt kan worden, kan wel aangetoond worden wat het verschil in leeftijd is tussen de fandoms. Het Spooks fandom is relatief jong; de serie bestaat nog niet heel lang. Het Star Wars fandom is al vrij oud; de eerste film was uit 1977 (<http://www.imdb.com/find?s=tt&q=star+wars>, 08-05-2007). Het Jane Austen fandom is duidelijk het oudste fandom, haar boeken zijn uit de laat 18^e/vroeg 19^e eeuw (<http://www.pemberley.com/janeinfo/janeinfo.html>, 08-05-2007). Echter het fenomeen van de fanfictie op Internet is snel en vereist een degelijke kennis van de technische middelen. De hypothese was dan ook dat er weinig tot geen leeftijdsdifferentiatie tussen de fandoms zou zijn. Tabel IV toont de resultaten:

Tabel IV: Leeftijdsgedifferentiatie tussen de fandoms (in procenten) (N=523).

Leeftijd/fandom	Spooks	Jane Austen	Star Wars
<15	3,6	10	14,4
15-25	60,7	78,4	71,6
25-35	21,4	6,5	8,3
35-45	10,7	3,5	3,4
45-55	3,6	1,3	1,1
55>	-	0,4	1,1

In tegenstelling tot wat men op basis van de leeftijd van de fandoms zelf zou verwachten is het Spooks fandom bevolkt met meer oudere mensen dan de andere twee fandoms. Hier staat tegenover dat er in het Spooks fandom geen mensen van boven de 55 zijn, terwijl dat in de andere twee wel het geval is. Het gaat hier echter iedere keer om minder dan 1,5%. Wat wel opvalt, is de grootte van de categorie 25-35 en 35-45 bij het Spooks fandom. Er zijn daar respectievelijk 14,9 en 13,1% meer mensen van 25-35 dan bij het Jane Austen en Star Wars fandom. In de categorie 35-45 heeft het Spooks fandom 7,3% meer respondenten dan de anderen. Hier staat tegenover dat dit fandom in de categorie 15-25 wel 10 tot 19% minder mensen heeft in vergelijking met de andere twee fandoms. De verschillen zijn echter nooit meer dan 19%, en dit verschil komt maar eenmaal voor. Er is dus weinig significante leeftijdsdifferentiatie tussen de fandoms.

Wat kan nu een verklaring zijn voor de grote hoeveelheid 15 tot 25 jarige mensen die actief zijn in de fanfictie? Ook hier zijn in de theorie weer twee verklaringen voor te vinden. Anthony Giddens (1991) wijst er in zijn narratief theorie op dat mensen continue een verhaal over zichzelf maken om een identiteit te vormen. De leeftijdscategorie die hier het meest mee bezig is, is de grootste categorie in de fanfictie. Deze periode in een mensenleven is de periode waarin de identiteit definitief gevormd wordt. De behoefte om dit uit te schrijven, te delen en te bespreken met anderen is groter dan voor mensen die al een vaste basis hebben opgebouwd. Niet alleen is deze leeftijdscategorie meer bezig met haar identiteit, zij gaat ook meer en beter om met Internet. Jongeren gebruiken Internet meer dan de oudere generatie en kunnen ook meer met het medium. Omdat fanfictie voornamelijk op het Internet te vinden is, is deze leeftijdscategorie ook de grootste. Bovendien hebben jongeren eerder een computer met Internet in huis dan senioren. In Bijlage VII zijn gegevens van het Centraal Bureau van de Statistiek te vinden met de cijfers van Internettoegang in Nederland. Hieruit blijkt in ieder geval dat jongeren eerder toegang hebben tot Internet dan ouderen.

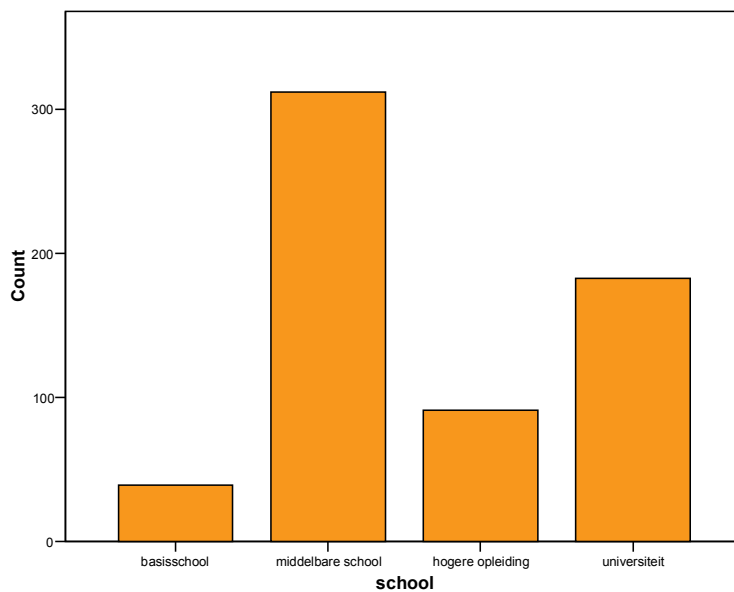
Opleiding

Het verwachte opleidingsniveau van de respondenten was minimaal middelbare schoolniveau. Dit hangt samen met de leeftijd, aangezien de jongste respondenten nog op de middelbare school zouden

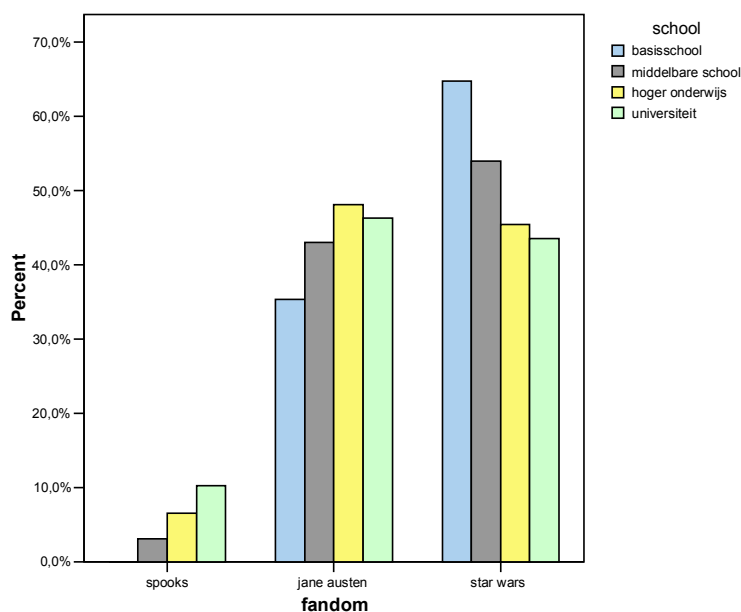
zitten. Hierbij verwachtte ik geen verschillen tussen de fandoms. Hoewel Jane Austen tegenwoordig onder literatuur valt en Star Wars en Spooks tot de populaire cultuur behoren was mijn verwachting dat het opleidingsniveau niet zozeer gerelateerd zou zijn aan de producten, alswel aan de fanfictie zelf. Om verhalen te schrijven en deze via Internet te publiceren is een zekere mate van intelligentie nodig, ofschoon men hier geen whizzkid voor hoeft te zijn. Aldus stemt het niveau van middelbare scholier hiermee overeen. Tabel VIII toont dat het opleidingsniveau van de populatie inderdaad vooral op het middelbare schoolniveau ligt.

Figuur IV: Opleidingsniveau van de fanfictie populatie.

Zoals te zien, is bijna de helft van de populatie middelbare scholier: 49,8%. Respectievelijk 14,5% en 29,2% maar liefst hebben een hogere of universitaire opleiding genoten. Maar een klein percentage van 6,2% heeft enkel de basisschool doorlopen. Het grote percentage academici kan toegeschreven worden aan de culturele consumptie van mensen. Hoe hoger iemands opleiding, hoe meer cultuur iemand consumeert. Het is dan ook niet gek dat mensen die veel cultuur consumeren bij de fanfictie terecht komen. De verwachting was echter wel dat het verschil tussen de fandoms en dus de culturele producten onderling niet zou verschillen qua opleidingsniveau. Onderstaande grafiek toont aan dat er geen aantoonbaar verschil is tussen de fandoms. Het Jane Austen fandom heeft iets meer academici, maar dit zijn slechts vier respondenten, wat geen significant verschil is.

Figuur V: Opleidingsdifferentiatie tussen de fandoms (in procenten).

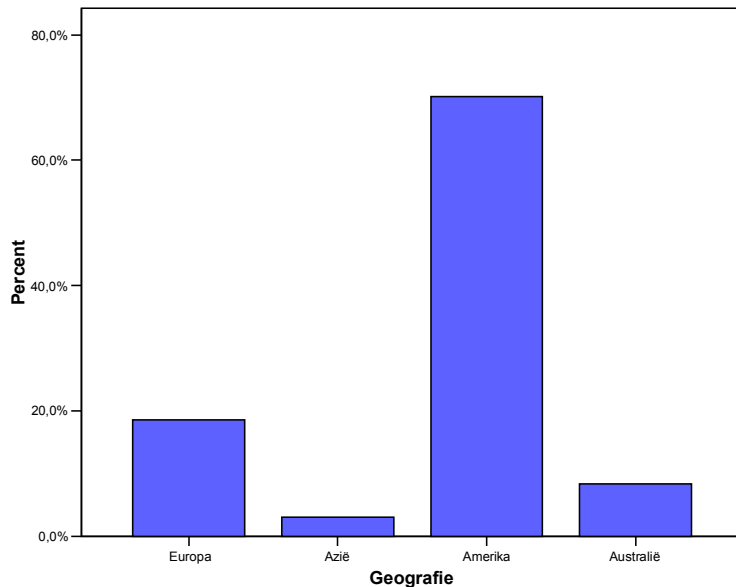
In samenhang met de verklaringen voor het grote aandeel jongeren in de fanfictie is het niet vreemd dat velen nog op de middelbare school zitten. In overeenkomst met de hypothese volgt een groot deel een hogere of universitaire opleiding. Dit kan verklaard worden door de culturele consumptie en tevens de Internettoegang van mensen. Zoals ook bij het vorige gedeelte van deze paragraaf wordt aangestipt is de toegang tot Internet bij sommigen hoger dan bij anderen. In Bijlage VII wordt eveneens aangetoond dat mensen met een hogere opleiding vaker toegang hebben tot een pc met Internet dan mensen met een lagere opleiding. Bovendien lezen mensen met een hogere opleiding meer dan mensen met een lagere opleiding. Het is dus niet verwonderlijk dat fanfictie ook meer gelezen wordt door mensen met een hogere opleiding dan door mensen met een lagere opleiding. Een aantal andere zaken, dat opvalt, zijn het hoge aantal laagopgeleiden in het Star Wars fandom en de grotere groep hoogopgeleiden bij Spooks. Een verklaring voor dit verschil zouden de kenmerken van de film en het programma zelf kunnen zijn. Star Wars is gemakkelijker te volgen dan Spooks, waarbij de politiek en actuele kwesties een belangrijke rol spelen.

Nationaliteit

Vanwege het principe van de digital divide was de verwachting dat de nationaliteit van de populatie voornamelijk westers zou zijn. In dit geval zouden de mensen dan hebben kunnen kiezen voor Europa, Amerika of Australië. Afrika en Azië vallen onder niet-westers. Zoals te zien is in onderstaande grafiek kwam geen van de respondenten uit Afrika. Dit is niet vreemd aangezien er in Afrika relatief

zeer weinig mensen zullen zijn met een Internetverbinding. Maar liefst 96,8% van de ondervraagden heeft aangegeven uit een Westers land te komen. Slechts 3% komt uit Azië.

Figuur VI: Nationaliteit van de fanfictie populatie (in procenten).

De meest waarschijnlijke verklaring voor het verschil tussen de derde wereld en de Westerse wereld is het aantal Internetverbindingen in beide gebieden. Het verschil tussen het Westen en Azië kan te verklaren zijn door de culturele producten waaraan deze analyse is gerelateerd. De Japanse categorie Anime/Manga van www.fanfiction.net is niet in dit onderzoek opgenomen. In deze categorie zullen waarschijnlijk meer Oosterse respondenten zitten. Bovendien wordt de fanfictie in het Engels en met Romeinse letters geschreven. Hierdoor kunnen mensen die bijvoorbeeld Chinees, Arabisch of Russisch spreken zich minder aangetrokken voelen tot www.fanfiction.net. Het grote aandeel van Amerika ten opzichte van Europa en Australië is minder gemakkelijk te verklaren. Wellicht dat het met de fanfictie gaat zoals met meerdere trends op mediagebied: eerst wordt iets populair in de Verenigde Staten en later in de rest van de Westerse wereld. Een andere verklaring voor dit grote verschil tussen Amerika en Europa kan zijn dat meer mensen toegang tot Internet hebben in Amerika dan in Europa, hoewel dit verschil steeds minder wordt en dus geen volledige verklaring kan zijn voor het grote verschil tussen de twee continenten (Castells, M.: 2001:254).

Op basis van de sociale kenmerken kun je dus stellen dat de doorsnee lezer van fanfictie westers is, vrouwelijk, tussen de leeftijd van 15 en 25 jaar en met een opleidingsniveau van minimaal middelbare school of hoger. Hiermee worden de hypothesen van deze deelvraag bevestigd.

§6.3. Deelvraag III: Wat zijn de gewoontes van de fanfictie lezers/schrijvers met betrekking tot het consumeren van fanfictie?

Nu een aantal eigenschappen van de populatie is vastgesteld, is de volgende vraag wat hun gewoontes zijn met betrekking tot het consumeren van fanfictie. Voor de beantwoording van deze deelvraag zijn in de enquête twee vragen opgenomen. De vragen over het aantal fandoms en de tijdsbesteding van de respondenten, die al eerder aan bod zijn gekomen bij de deelvraag over subcultuur, geven tevens een antwoord op deze deelvraag. Tabel II en III tonen de resultaten van deze vragen.

Het blijkt dat de respondenten veelal één tot tien uur per week aan de fanfictie besteden. Een kleinere categorie besteedt tien tot twintig uur per week aan deze hobby. Deze tijd gaat over het algemeen naar een favoriet fandom, maar er wordt dan ook in andere fandoms gelezen en geschreven. Een categorie van 30% leest en schrijft in meerdere vaste fandoms. Dit betekent dat de respondenten trouw zijn aan hun fandom, maar ook andere fandoms verkennen. Het lijkt alsof mensen met één of twee fandoms beginnen en naderhand ontdekken dat de fanfictie meerdere interesses kan bedienen.

De hypothese bij deze deelvraag was:

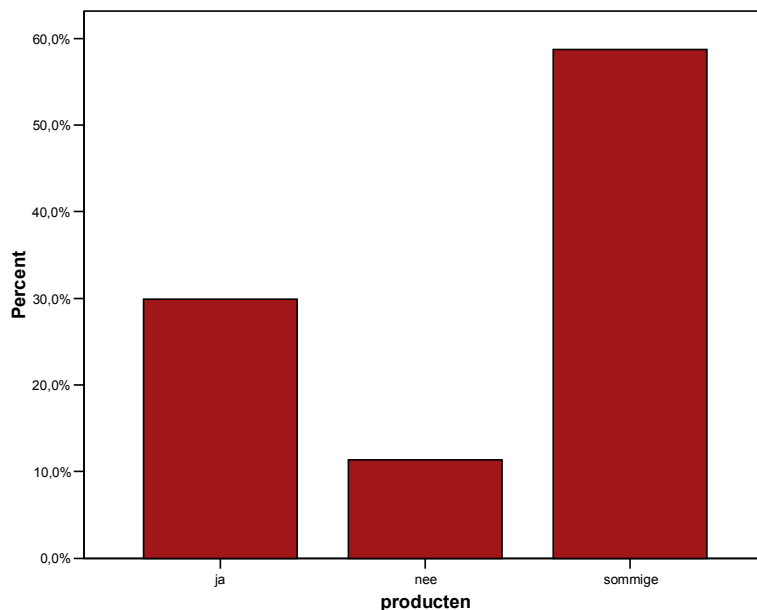
- a) De fanfictie lezers/schrijvers besteden gemiddeld 10-20 uur per week aan fanfictie.
- b) De fanfictie lezers/schrijvers hebben voorkeur voor een bepaald fandom, maar beperken zich niet enkel tot een favoriet.

Hypothese 3A klopt dus niet. De fanfictie lezers en schrijvers besteden gemiddeld minder tijd dan verwacht aan de fanfictie. Hypothese 3B blijft vooralsnog overeind staan, aangezien 55,5% van de respondenten aangeeft weliswaar een favoriet fandom te hebben, maar ook andere fandoms te verkennen.

§6.4. Deelvraag IV: Is de consumptie van fans werkelijk voorspelbaar? & V Leidt het consumeren van fanfictie tot de aankoop van culturele producten?

Fanfictie lezers en schrijvers hebben duidelijk een bepaald patroon wanneer zij fanfictie consumeren, maar geldt dit ook voor de aanverwante culturele producten uit het echte leven? Zijn fans wel zo voorspelbaar als men beweert? Om hier achter te kunnen komen zijn er twee vragen opgenomen in de enquête over de culturele consumptie van de fans. De eerste vraag houdt zich bezig met of mensen daadwerkelijk producten aanschaffen die bij hun favoriete fandom(s) horen. De ondervraagden kregen drie opties: ‘ja ik koop alle producten’, ‘nee ik lees en schrijf alleen de fanfictie’ en ‘ik koop sommige producten, maar niet alles’. Op deze wijze kon de voorspelbaarheid van de fanconsumptie getest worden. Vooralsnog wordt vaak aangenomen dat fans een favoriet fandom hebben en hierbinnen alles consumeren. Uit Tabel XI blijkt dat dit geenszins het geval hoeft te zijn.

Figuur VII: De culturele consumptie van de respondenten (in procenten).

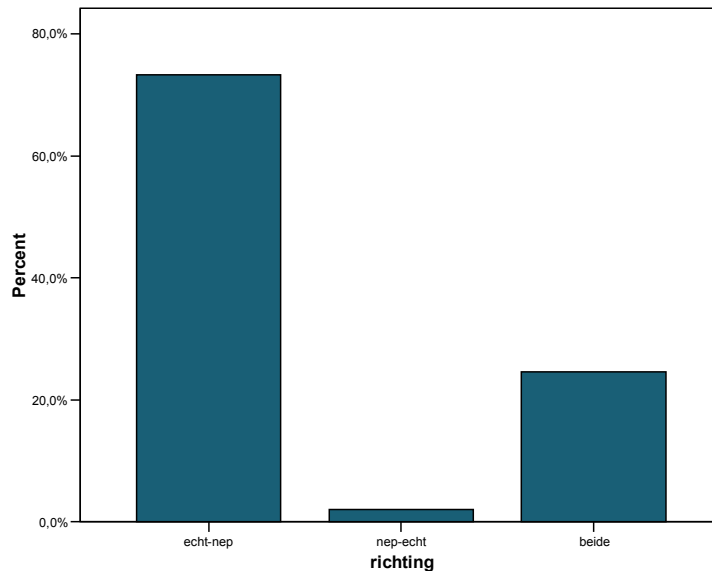

Fans consumeren klaarblijkelijk niet noodzakelijkerwijs alles van hun favoriete fandom. Uit eerdere resultaten is gebleken dat 55,5% van alle ondervraagden één favoriet fandom heeft maar ook in andere leest en schrijft. Daarbij komt een 8,5% van de populatie die enkel één fandom heeft. Dit is samen 64%. Hoewel deze overweldigende meerderheid dus wel een duidelijke voorkeur heeft voor een fandom koopt slechts 29,8% van de ondervraagden ook alle producten die bij hun favoriete fandom hoort. Verreweg de meeste fans kopen enkel sommige producten van hun fandom. Een minderheid van 11,3% koopt helemaal niets. Fans zijn dus helemaal niet zo voorspelbaar als soms wel gedacht wordt. De interesse van mensen beperkt zich bij het lezen van fanfictie lang niet altijd tot een fandom. Zo zijn de fans bij het consumeren van culturele producten ook niet eenduidig. De consumptie van fans is dus, in overeenstemming met de hypothese, niet voorspelbaar. Het is althans niet voorspelbaar welke producten geconsumeerd gaan worden. Bovendien klopt de assumptie dat fans alles kopen van hun fandom niet. In deze zin zijn fans dus minder voorspelbaar dan voorheen werd aangenomen. Wel is duidelijk dat van een fan verwacht kan worden dat er in ieder geval iets gekocht wordt, wel 90% koopt een product van het fandom.

Een andere interessante vraag die hieruit voort vloeit is of de fanfictie invloed heeft op dit consumptiepatroon. Zouden de fanfictie lezers en schrijvers via de fanfictie nieuwe producten ontdekken? Of: welke richting gaat de consumptie op? Hiervoor is er een tweede vraag opgenomen in de vragenlijst. Deze vraag houdt zich bezig met de volgorde van de consumptie. Wat komt eerst, fanfictie of het echte leven? Hier zijn de mogelijkheden voor de hand liggend. Men kan eerst een echt product consumeren en vervolgens de fanfictie lezen (a), of eerst leuke fanfictie lezen en vervolgens

het bijbehoren culturele product bekijken (b), of beide zaken kunnen voorkomen met verschillende producten/fandoms (c).

Figuur VIII: De volgorde van consumptie van de respondenten (in procenten).

De meeste ondervraagden hebben gekozen voor optie A. Dit betekent dat 73,2% wel degelijk eerst in het echte leven iets consumeert en vervolgens hiervan fanfictie gaat zoeken. Enkel de andere kant op, komt haast niet voor. Slechts 2,1% van de populatie laat zich geheel leiden door de fanfictie. Dit zou betekenen dat fanfictie niet leidt tot de aankoop van culturele producten. Echter 24,6% van de populatie geeft aan dat beide gevallen voorkomen. Ongeveer een kwart van de ondervraagden wordt dus wel eens aangespoord door de fictie om iets in het echte leven te doen. De hypothese dat fanfictie leidt tot culturele consumptie gaat helaas in dit geval niet op. Uit de resultaten blijkt dat fans wel degelijk eerst uitgaan van een product en dan pas de fanfictie erbij zoeken of schrijven.

§6.5. Deelvraag VI: Wat is het leesgedrag van de fanfictie lezers/schrijvers?

Omdat fanfictie in eerste instantie lezen is, is het interessant om te vragen wat het leesgedrag van de respondenten is buiten de fanfictie om. Lang niet alle fanfictie heeft met boeken te maken, dus het hoeft helemaal niet zo te zijn dat de ondervraagden in het echte leven nog andere dingen lezen.

Kijkend naar het verwachte opleidingsniveau en de leeswaarde van de fanfictie zelf is de hypothese toch dat de respondenten meer lezen dan alleen fanfictie en dan met name ook literatuur. Om te zien of deze hypothese al dan niet klopt is er een vraag over leesgedrag in de enquête opgenomen. Dit is de enige niet-meerkeuzevraag in de enquête. De ondervraagden konden aanklikken of zij naast fanfictie ook: literatuur, tijdschriften, chick lit, fantasy/science fiction, studiemateriaal, non-fictie of helemaal

niet lezen. Men mocht meerdere opties kiezen, waar geen limiet aan zat. In onderstaande tabel is aangegeven hoeveel procent van de respondenten in de bovenstaande genres leest.

Tabel V: Leesgedrag van de fanfictie lezers/schrijvers (in procenten).

genre	Procent (%)
Niet	0,3
Literatuur	86,9
Tijdschriften	54,2
Chick lit	34,4
Fantasy / science fiction	75
Studiemateriaal	66,3
Non-fictie	47,5
N	627

Er wordt veel gelezen, ook door deze jonge Internet georiënteerde populatie. Volgens de more more theorie stimuleert het lezen en Internet elkaar wederzijds. Deze resultaten zijn een goede aanwijzing dat dit inderdaad het geval is. Slechts twee respondenten hebben aangegeven enkel fanfictie te lezen. Een overweldigende meerderheid leest literatuur. De twee na grootste categorie is studiemateriaal. Dit was te verwachten, aangezien het overgrote deel van de respondenten heeft aangegeven nog scholing te ondergaan. Fantasy en Science Fiction wordt naast literatuur het meest gelezen. Dit heeft zeker ook te maken met het feit dat een van de ondervraagde fandoms Star Wars is. De verschillen in leesgedrag tussen de fandoms is voor sommige genres groter dan anderen. Je zou namelijk kunnen verwachten dat de mensen uit het Star Wars fandom meer SF lezen, aangezien Star Wars daar zelf onder valt. Hetzelfde geldt voor literatuur, maar dan met Jane Austen. De verhalen van Jane Austen worden vaak ook literaire chick lits genoemd, men zou dus ook verwachten dat de Jane Austen fans meer uit dit genre lezen dan de andere fans. De onderstaande tabel toont aan dat er inderdaad een verschil zit in het leesgedrag tussen de fandoms. De categorieën literatuur, chick lit en fantasy/SF zijn er hier uitgelicht, omdat daar de meeste verschillen te verwachten waren. In Bijlage VIII zijn de overige vergelijkingen te vinden.

Tabel VI: Verschil in leesgedrag tussen de fandoms (in procenten) (N=523).

Fandom/genre	Literatuur	Chick Lit	Fantasy/SF
Spooks	89,3	17,9	64,3
Jane Austen	64,8	48,5	64,1
Star Wars	79,2	24,2	89,8

Het is niet waar dat de Jane Austen fans meer literatuur lezen, sterker nog, zij lezen het minste literatuur! Wel lezen deze fans veel chick lits en meer dan de helft zegt ook fantasy en SF te lezen. Het klopt echter wel dat de Jane Austen fans meer chick lits lezen dan de andere fans. Ook is het correct dat de Star Wars fans verreweg het meeste fantasy en SF lezen. De Spooks en Jane Austen fans zijn eensgezind, ongeveer 64% van hun leest wel eens in dit genre. Wel 89,8% van de Star Wars fans leest dit genre, wat zoals eerder gezegd niet verwonderlijk is, aangezien Star Wars zélf hier ook onder valt. Hoe het ook zij, de hypothese dat fanfictie lezers en schrijvers meer lezen dan alleen fanfictie en dan vooral ook literatuur klopt in ieder geval. Hoewel er ook andere zaken worden gelezen dan enkel literatuur en fanfictie.

Hoofdstuk VII: Conclusie

Uit de antwoorden op de deelvragen kan nu een antwoord op de hoofdvraag worden gegeven:

Wat zijn de kenmerken en gedragingen van de deelnemers aan het fanfictie fenomeen en hoe kunnen deze kenmerken en gedragingen verklaard worden?

Zoals is vastgesteld is de wereld rondom de fanfictie een zeer aparte niche in de culturele wereld. De deelnemers aan het fanfictie fenomeen zijn vooral vrouwelijk, tussen de 15 en 25 jaar, Westers en redelijk tot goed opgeleid. De deelnemers besteden veelal maximaal 10 uur per week aan de fanfictie. Ze lezen dan meestal verhalen uit hun favoriete fandoms en proberen ook nieuwe dingen uit. Er wordt niet alleen fanfictie gelezen maar ook veel literatuur, studiemateriaal en fantasy of science fiction. Het consumptiepatroon van culturele producten van de deelnemers kan vergeleken worden met hun fanfictie consumptie. De respondenten gaven aan dat zij soms de producten aanschaffen die bij hun fandoms horen. Hierbij gaan zij vaak eerst uit van het culturele product zelf, hoewel soms ook de fanfictie een aankoop stimuleert.

De hypothese dat fanfictie een subcultuur is, gebaseerd op verschillende theorieën, blijkt te kloppen. Op basis van de theorie van Chicago School (Cohen, A.K.: 1955, in: Gelder, K.: 2005:51-56), valt te verwachten dat fanfictie een manier is voor mensen om hun problemen op te lossen. Dit vermoeden werd versterkt door het feit, dat auteurs vaak bij hun verhalen vermelden dat ze uit eigen ervaring putten. Deze twee factoren passen precies in elkaar. Het idee van Sarah Thornton (Thornton, S.: 1995, in: Gelder, K.: 2005:186-187), dat Bourdieu's (2002) cultureel kapitaal kan worden doorgetrokken tot subcultureel kapitaal is een tweede theorie waarop de hypothese steunde. Fanfictie lezers en schrijvers gebruiken niet alleen een eigen taal, maar er wordt ook bepaalde kennis voorondersteld bij het lezen en schrijven. Een voorbeeld hiervan is het aparte hoofdstuk in deze thesis dat weg was gelegd voor het uitleggen van begrippen rondom fanfictie. Het aparte jargon, het aantal fandoms waarin gelezen wordt en de betrokkenheid van de deelnemers wijzen er allemaal op dat de fanfictie een subcultuur is. De fanfictie is dan ook echt een goed voorbeeld van een subcultuur op Internet, waarbij nieuwe netwerken ontstaan. Manuel Castells (2001) toont in zijn theorie al aan dat mensen de neiging hebben om netwerken te vormen. Dit kan in de vorm van een subcultuur zijn. De fanfictie blijkt hier in te passen, daar mensen contact zoeken met elkaar op basis van een gedeelde interesse, waardoor zij deel uitmaken van een bepaald netwerk. Internet is hier een goed medium voor. Deze aanname leidde tevens tot de hypothese dat de deelnemers voornamelijk Westers, hoogopgeleid en jong zouden zijn, daar Castells het fenomeen van de *digital divide* verbindt met deze kenmerken. Niet iedereen heeft toegang tot Internet en het is niet vreemd dat de beter bedeelden meer op Internet zitten en meer vrije tijd hebben om dit te doen dan de minder bedeelden. Uit het onderzoek blijkt dit inderdaad te kloppen.

De theorie van de *digital divide* kan dus een verklaring vormen voor de kenmerken van de fanfictie lezers en schrijvers.

De manieren waarop de deelnemers het fanfictie fenomeen consumeren, lezen en de samenstelling van deze groep, hangen alle met elkaar samen. Zoals in een ware subcultuur stimuleren leden elkaar over en weer en nemen elkaars handelingen over. De populatie is niet zo voorspelbaar en eenduidig als soms wel gedacht wordt. De fanfictie lezers en schrijvers begeven zich in verschillende fandoms en staan ook open voor nieuwe fandoms. Matt Hills neemt in zijn boek *Fan cultures* (2002) aan dat fans een goed te voorspellen consumptiepatroon hebben en dat zij trouw zijn aan een fandom. Dit is echter voor de ondervraagden niet het geval. Tegenwoordig kan men twee of meerdere fandoms hebben, zonder dat dit de trouw aan een van de idolen schaadt. De subcultuur van de fanfictie is dus een zeer afwisselende en diverse subcultuur. Fanculturen op Internet kunnen als een nieuwe stap beschouwd worden in de ontwikkeling van een fancultuur. Waar er eerst homogeniteit en voorspelbaarheid heersten, is er nu sprake van diversiteit en afwisseling. Het grote aanbod en het gebruik van het Internet kunnen hieraan ten grondslag liggen.

Via www.fanfiction.net komen de gebruikers met elkaar in contact door de fanfictie, vaak via meerdere fandoms. Hier vinden zij gelijkgestemden. Zij kunnen elkaar helpen met schrijven, maar ook over het dagelijks leven wordt informatie uitgewisseld; in het persoonlijke profiel en in het commentaar op de verhalen worden meningen en informatie uitgewisseld. Dit gedrag is grotendeels door de literatuur te verklaren. Waarom het juist vrouwelijke deelnemers zijn, die vooral ook nog vaak heel jong zijn is terug te vinden in de verschillende theorieën van Jane Ussher (1997), Joanne Hollows (2000) en Anthony Giddens (1991). Vooral vrouwen verwerken hun ervaringen op een non-visuele manier. Dit geeft meer inspiratie tot schrijven dan tot een andere uiting van creativiteit. Tevens hebben vrouwen meer de behoefte hun feminiene wereldbeeld naar voren te brengen, daar er in de media continue uitgegaan wordt van een mannelijk wereldbeeld: *the male gaze*. Dat dit dan vervolgens gebeurt op de manier van fanfictie is niet vreemd. Zoals gezegd gebruiken schrijvers vaak autobiografische elementen in hun verhalen. Giddens benadrukt het belang van een eigen narratief voor de ontwikkeling van de eigen identiteit en een zelfbeeld. Met fanfictie wordt het narratief op een interactief niveau gebracht en krijgt de schrijver bovendien de mogelijkheid enige wensen naar voorkeur erbij te verzinnen.

Hoe komt het dat deze mensen nou juist deze subcultuur hebben gekozen als uiting van hun creativiteit? Iemand hoeft uiteraard niet persé te kiezen voor de fanfictie. Het is echter iets dat niet alleen voortvloeit uit een creatieve neiging, maar ook uit het feit dat iemand ergens fan van is. De samenkomst van deze twee factoren zal er al snel toe leiden dat iemand fanfictie of fanart gaat produceren. Dit gebeurt waarschijnlijk al jaren, maar met de komst van het Internet kunnen mensen de resultaten ook met elkaar delen. Door deel uit te maken van een fancultuur krijgen de deelnemers, net als bij andere subculturen een gevoel van solidariteit. Doordat de populatie een aantal kenmerken met elkaar gemeen heeft kunnen ze niet alleen hun kunst met elkaar delen, maar ook hun lief en leed.

Internet is hiervoor het aangewezen medium, omdat de leden dan ook een zekere mate van anonimiteit kunnen waarborgen. In het licht van de theorie over subculturen van de Chicago School kan de fanfictie zeker fungeren als de oplossing voor een probleem. Het schrijven van de verhalen kan een soort therapeutische werking hebben, maar ook het in contact staan met andere leden kan goed zijn voor iemand.

Wanneer er culturele producten zijn zullen er ook altijd consumenten zijn die een voorkeur hebben voor bepaalde producten. Als deze mensen dan een sterke voorkeur ontwikkelen voor een of meer producten worden ze al snel fans genoemd. Smaken verschillen, dus hoe groot is de kans dat je moeder, zusje, neef of tante dezelfde voorkeur heeft? Internet biedt in dit geval al snel de uitkomst. Via fansites komen mensen al snel in contact met fanfictie en de fictie kan net zo verslavend werken als het werkelijke product. In feite is fanfictie simpelweg een uitbreiding op het echte culturele product. Dat fanfictie steeds populairder aan het worden is, is dan ook niet verwonderlijk. De fanfictie subcultuur volgt veel van dezelfde patronen die andere subculturen ook volgen. Zij heeft echter een meer divers aanbod dan de meeste subculturen, die zich vastleggen op één kunststroming terwijl fanfictie over alles geschreven kan worden.

Op basis van de gevonden resultaten is het de verwachting dat de populariteit van fanfictie nog verder toe zal nemen. De fanfictie zal dan ook in meer talen verschijnen en bekender worden. Fanfictie wordt ook steeds meer een poel van nieuw schrijftalent voor bijvoorbeeld uitgeverijen en een informatiebron voor culturele producenten. Voor verder onderzoek naar de fanfictie zou het interessant zijn om verschillende soorten fics, zoals de Mary-Sue en de Mpreg met elkaar te vergelijken of nog meer fandoms te onderzoeken om een beter inzicht te verwerven in de onderlinge dynamiek van de leden. Ook zijn de beweegredenen om fanfictie te gaan lezen en schrijven nog een onbekende noemer. Al deze resultaten zijn niet alleen boeiend op wetenschappelijk niveau omdat ze inzicht verwerven in een nog grotendeels onbekend gebied, maar ook op sociaal maatschappelijk niveau daar er dan meer informatie komt over de vrije tijdsbesteding van jongeren en over de wensen van consumenten. Indien in de toekomst dergelijke onderzoeken uitgevoerd worden, is de enquête een goede informatiebron. Hierbij moet dan wel rekening worden gehouden met tijdconsumerende elementen zoals het zenden van de vragenlijst. Het is tevens een optie de fanfictie vanuit een meer psychologisch perspectief te belichten en de verhalen zelf aan een analyse te onderwerpen. Hierdoor wordt er nog meer informatie verworven over de motieven van de fanfictie lezers en schrijvers. Helaas lag dit alles niet binnen de grenzen van dit onderzoek, desalniettemin zou het in de toekomst de moeite waard zijn dit in een onderzoek op te nemen.

Nawoord

Toen ik aan deze studie begon zei een van mijn neven tegen mij dat studeren helemaal niet zo geweldig was en dat het allemaal pas leuk zou worden in het laatste jaar. Nou was dit niet geheel waar, maar hij had wel gelijk dat het laatste jaar absoluut het leukste was. Deze thesis vervolbrengen was een ware reis. Onderzoek doen heeft zo een eigen hartslag, een ritme. Het is een ritme waarvan ik heb leren houden en waar ik graag nog wat meer in zou willen lopen. In feite is het een hele natuurlijke cyclus die iemand doorloopt: vragen formuleren, literatuur lezen, actief antwoorden zoeken, resultaten verwerken, conclusies daaraan verbinden etc. Hierbij wordt (hopelijk) niet alleen academische kennis verworven, maar leer je ook iets over jezelf. Het is soms een eenzame occupatie, hoewel het ook wel weer een band kan scheppen tussen personen die een soortgelijk proces doormaken. Bij de afronding van een dergelijk project worden de gezichten vanzelf naar de toekomst gericht. Ik denk dat er in de toekomst meer van dit soort onderzoek verricht zal gaan worden. Internet en fanfictie gaan zeker nog doorgroeien. Hopelijk groei ik zelf ook een beetje door en kan ik in de toekomst meer onderzoek verrichten, op een nog hoger niveau.

Dankwoord

Veel mensen hebben mij geholpen bij het schrijven van deze thesis. Sommigen bewust, de meesten meer onbewust. Het is niet voor te stellen hoe behulpzaam het kan zijn om gewoon aan iemand uit te moeten leggen waar dat stuk dat je schrijft nou eigenlijk over gaat. Dit is misschien wel net zo belangrijk als professionele feedback van een academicus. Toch wil ik op deze plek een aantal mensen persoonlijk bedanken, omdat zij mij geweldig hebben geholpen.

Mijn eerste dank gaat uit naar mijn thesisbegeleider en professor Dhr. Bevers. Hij heeft mij niet alleen geholpen bij het schrijven van deze thesis, maar mij ook begeleid bij het schrijven van mijn bachelorscriptie en ik heb vele malen zijn colleges bijgewoond. Hartelijk dank voor de open gesprekken en fantastische adviezen!

Ten tweede is er een heel team van mensen dat mij geholpen heeft bij het corrigeren van de voorgaande bladzijden. Dit zijn er veel en daarom waren zij ook met een groepje. In alfabetische volgorde dan maar omdat niemand in dit geval boven een ander staat: Ernst Bakker, Odilia Corneth, Lies Muilwijk, Hanna Nierstrasz, Sarah Ruitenbergh en Peggy van Wely. Jullie hebben allemaal door mijn rare zinnen heen gelezen en gekke grammaticale sprongen gemaakt om hier toch nog een leesbaar stuk van te maken. Mijn dank is groot!

Ten derde mijn dank aan de University of Essex, Engeland. Hier heb ik mijn literatuuronderzoek gedaan en dat had in Nederland niet met evenveel succes volbracht kunnen worden. De bibliotheek van de universiteit was rijk en goed toegankelijk. Sommige boeken waren in Nederland niet of met moeite en voor veel geld te verkrijgen. Bijna alle kennis die ik heb opgedaan voor het literatuurhoofdstuk is dus mogelijk gemaakt door mijn verblijf in Engeland.

Last but not least wil ik mijn familie en vrienden (voor zover jullie hierboven niet genoemd zijn) bedanken die tijdens het hele proces erg geïnteresseerd zijn gebleven en iedere keer weer mijn gekke verhalen en frustraties hebben angehooord. Bedankt allemaal!

Bronnen:

Boeken:

1. Bourdieu, P., 2002, *Distinction: a social critique of the judgement of taste*, Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press (1^{le} herziene druk, oorspronkelijke uitgave 1979).
2. Castells, M., 2001, *The internet galaxy: reflections on the internet, business and society*, Oxford: Oxford University Press.
3. Clarke, J., Hall, S., Jefferson, T. en Roberts, B., 1975, *Subcultures, cultures and class*. In: Gelder, K. (red.), 2005, 2e editie, *The subcultures reader*, Londen, New York: Routledge (2e herziene druk, oorspronkelijke uitgave 1997).
4. Cohen, A.K., 1955, *A general theory of subcultures*. In: Gelder, K. (red.), 2005, 2e editie, *The subcultures reader*, Londen, New York: Routledge (2e herziene druk, oorspronkelijke uitgave 1997).
5. Duncombe, S., 1997, *Community: the zine scene*. In: Gelder, K. (red.), 2005, 2e editie, *The subcultures reader*, Londen, New York: Routledge (2e herziene druk, oorspronkelijke uitgave 1997).
6. Fernback, J., *There is a there there: notes toward a definition of cyber community*. In: Jones, S. (red.), 1999, *Doing internet research: critical issues and methods for examining the Net*, Thousand Oaks, California: Sage Publications.
7. Fiske, J. In Hills, M., 2002, *Fan cultures*, Londen: Routledge.
8. Fiske, J., *The cultural economy of fandom*. In: Lewis, L.A. (red.), 1992, *Adoring audience: fan culture and popular media*, Londen: Routledge.
9. Gelder, K. (red.), 2005, 2e editie, *The subcultures reader*, Londen, New York: Routledge (2e herziene druk, oorspronkelijke uitgave 1997).
10. Giddens, A., 1991, *Modernity and self-identity*, Cambridge: Polity Press.
11. Gramsci, A. In Hills, M., 2002, *Fan cultures*, Londen: Routledge.
12. Griswold, W. & Wright, N., *Wired and well read*. In: Howard, P.N. & Jones, S. (red.), 2004, *Society online: the internet in context*, Thousand Oaks, California: Sage Publications.
3. Hannerz, U., 1992, *Cultural complexity : studies in the social organization of meaning*, New York: Columbia University Press.
4. Hills, M., 2002, *Fan cultures*, Londen: Routledge.
5. Hollows, J., 2000, *Feminism, femininity and popular culture*, Manchester: Manchester University Press.
6. Irwin, J., 1970, *Notes on the status of the concept subculture*. In: Gelder, K. (red.), 2005, 2e editie, *The subcultures reader*, Londen, New York: Routledge (2e herziene druk, oorspronkelijke uitgave 1997).

7. Jenkins, H., *Strangers no more we sing: filking and the social construction of the science fiction fancommunity*. In: Lewis, L.A. (red.), 1992, *Adoring audience: fan culture and popular media*, Londen: Routledge.
8. Lewis, L.A. (red.), 1992, *Adoring audience: fan culture and popular media*, Londen: Routledge.
9. MacDonald, N., 2001, *The graffiti subculture: making a world of difference*. In: Gelder, K. (red.), 2005, 2e editie, *The subcultures reader*, Londen, New York: Routledge (2e herziene druk, oorspronkelijke uitgave 1997).
10. McLuhan, M., 1964, *Understanding media: the extensions of man*, Londen: Routledge en K. Paul.
11. McRobbie, A. & Garber, J., 1977, *Girls and subcultures*. In: Gelder, K. (red.), 2005, 2e editie, *The subcultures reader*, Londen, New York: Routledge (2e herziene druk, oorspronkelijke uitgave 1997).
12. Seale, C., 2006, *Researching society and culture*, Londen: Sage Publications.
13. Thomas, L., 2002, *Fans, feminism and 'quality' media*, Londen: Routledge.
14. Thornton, S., 1995, *The social logic of subcultural capital*. In: Gelder, K. (red.), 2005, 2e editie, *The subcultures reader*, Londen, New York: Routledge (2e herziene druk, oorspronkelijke uitgave 1997).
15. Ussher, J.M., 1997, *Fantasies of femininity: reframing the boundaries of sex*, Harmondsworth, Middlesex: Penguin Books.
16. Young, J., 1971, *The subterranean world of play*. In: Gelder, K. (red.), 2005, 2e editie, *The subcultures reader*, Londen, New York: Routledge (2e herziene druk, oorspronkelijke uitgave 1997).

Websites:

17. Maker onbekend, Yoda van Star Wars, gedownload op 07-06-2007 van <http://baixaki.ig.com.br/papel-de-parede/4688-star-wars-3-yoda.htm>.
18. Fotograaf onbekend, BBC, Cast van Spooks, gedownload op 07-06-2007 van <http://www.episodeguides.com/scripts/getshow.php?s=spooks&p=index&m=html>.
19. <http://www.fanfiction.net>, 18-05-07.
20. Maker onbekend, The one ring, gedownload op 08-06-2007 van <http://www.flangbgscifiart.org/Lightwave/Backgrounds/LotR.jpg>.
21. <http://www.freewebs.com/alisonresearch/>, Evans, A., 18-04-07.
22. <http://www.hyves.nl>, 2004, geraadpleegd op: 18-05-07.
23. <http://www.imdb.com/find?s=tt&q=star+wars>, 08-05-2007.

24. Maker onbekend, Ontbijttafereel, gedownload op 07-06-2007 van
<http://www.janeausten.co.uk/magazine/index.ihtml?pid=309&step=4>.
25. <http://www.jkrowling.com>, Rowling, J.K., 01-05-07.
26. <http://www.livejournal.com>, Fitzpatrick, B., maart 1999, geraadpleegd op: 18-05-07.
27. http://www.mpaa.org/FlmRat_Ratings.asp, 31-05-2007.
28. <http://www.msn.com>, Microsoft, 18-05-07.
29. Maker onbekend, Harry Potter icon, gedownload op 08-06-2007 van
http://www.musicnotes.com/images/feature_images/harrypotter/circle_gold_white.gif.
30. <http://www.paulkidby.com/>, Kidby, P., 19-04-07.
31. <http://www.pemberley.com/janeinfo/janeinfo.html>, 08-05-2007.
32. <http://statline.cbs.nl/StatWeb/table.asp?LYR=G2:5&LA=nl&DM=SLNL&PA=70655ned&D1=14-16,61-64,104-107,118,124,138-139&D2=0-16&D3=a,!0-1&HDR=T&STB=G1>, Centraal Bureau voor de Statistiek, Voorburg/Heerlen, 16-05-2007.
33. <http://www.subreality.com/glossary.htm>, juni 2005, geraadpleegd op: 18-05-07.
34. <http://www.thecharmedones.com>, Spellbound Sites Unlimited, 01-05-07.
35. <http://www.trickster.org/symposium/symp173.htm>, Hale, L.M., 18-04-07.
36. <http://www.wikipedia.com>, Wikimedia Foundation, 18-05-07.

Bijlagen

Bijlage I: Verklarende woordenlijst

Alternatief universum = men leent karakters uit een verhaal en deze worden in een andere wereld geplaatst dan de auteur van het originele werk.

Blog = een digitaal dagboek.

Canon = in het geval van de fanfictie: of een verhaal zich wel of niet aan de originele plotlijnen van een oorspronkelijk verhaal houdt.

Disclaimer = een bewijs van afstand.

Drabble = een zeer kort verhaal, van meestal twee alinea's.

Fandom = een bepaald boek/persoon/serie etc. waar men fan van is.

Fanfictie = een amateuristisch geschreven verhaal of serie verhalen over iets of iemand waarvan de schrijver/ster fan van is. Dit kan een persoon zijn, maar ook een boek, een televisieserie of een ander cultureel product. De fan neemt dan elementen of karakters over van de werkelijke kunstenaar of gebruikt het idool als personage om een nieuw verhaal mee te schrijven.

Fanon = een niet-canon verhaal dat zo algemeen geaccepteerd wordt dat het voor de fans canon zou kunnen zijn.

Fanzine = een tijdschrift of magazine over iets of iemand voor fans, vandaar de term fanzine.

Femslash = een term om aan te geven dat het om een vrouw-vrouw paring gaat.

Fic = een heel verhaal.

Fictional Person = van de afkorting FP, fictieel persoon. Wordt gebruikt om aan te geven dat een verhaal over een fictieel persoon gaat.

Het = een term om aan te geven dat het om een hetero paring gaat.

Kink = speciale seksuele situaties zoals SM e.d.

Mailing list = een lijst waarvoor mensen aan iemand hun emailadres opgeven en vervolgens de informatie toegezonden krijgen.

Mary-Sue = een het-verhaal dat gecentreerd is rond een mannelijke held en een vrouwe in nood, de Mary-Sue.

Mpreg = is een afkorting van de term Male Pregnancy, oftewel mannelijke zwangerschap.

Nickname = een bijnaam; mensen gebruiken een alias op Internet.

Paring = wanneer men twee mensen in een verhaal verliefd op elkaar laat worden.

Posten = wanneer men een verhaal op een site zet.

Real Life = van de afkorting RL, echt leven. Wordt gebruikt om het verschil tussen Internet en het echte leven aan te duiden.

Real Person = van de afkorting RP, echt persoon. Wordt gebruikt om aan te geven dat een verhaal over een echt persoon gaat.

Slash = een term om aan te geven dat het om een man-man paring gaat.

Ship = Als twee karakters/personen vaak met elkaar gepaard worden noemt men dit een ship, van het Engelse woord 'to worship'.

Spoiler = letterlijke vertaling: bedervers. Wordt gebruikt om aan te geven of een verhaal eventueel dingen kan verklappen aan de lezer.

Tag = een label dat men op zichzelf kan plakken en hiermee een interesse aan kan geven.

Universum = een wereld met bepaalde wetten waarbinnen met schrijft.

Webarchief = een site waarop verhalen digitaal gearhiveerd worden.

Bijlage II: Voorbeeld van een disclaimer

Een voorbeeld van een disclaimer zoals gevonden op: <http://www.fanfiction.net/s/2608422/1/>

DISCLAIMER: This story is based on characters and situations created and owned by JK Rowling, various publishers including but not limited to Bloomsbury Books, Scholastic Books and Raincoast Books, and Warner Bros., Inc. No money is being made and no copyright or trademark infringement is intended.

Bijlage III: De berichten van het vooronderzoek

De berichten zoals verstuurd voor het vooronderzoek:

Bericht I, informeel:

Hi! I'm Dibbler and I'm a real fanfiction fan! I'm new to the Anime/Manga fandom though and I'm trying to do a bit of research about fanfiction for school and I was wondering if you can help me?

Maybe tell me a bit about your favourite fandom and pairing?

I'm trying to sort of map the readers for my assignment so it would be great if you could tell me this. You don't have to answer of course, but if you do this will all be anonymous. You would really help me out if you could also tell me your gender and age. I'm aware that it sounds a bit strange, but I've send this message to other people in this fandom as well so you can ask them about it too.

Many thanks!

Bericht II, formeel:

Dear fanfiction.net member,

My name is Julia and I'm a student of the Erasmus University in Rotterdam, the Netherlands. I'm currently doing my masters of sociology of art and culture there. For my thesis I want to do research about fanfiction. I'm trying to map the fanfiction readers/writers and some of their characteristics. I would like to ask you for your help. It would really be fantastic if you could answer three small questions, it will of course all be anonymous.

What's your favourite fandom?

What's your gender?

How old are you?

Many thanks,

Julia.

Bijlage IV: Resultaten van het vooronderzoek

Vooronderzoek, informeel.

Deze bijlage bevat een lijst met alle mensen uit het fandom Ai no kusabi van de categorie Anime/Manga die zijn benaderd en hun responstijd. De responstijd is gerekend vanaf dag 0, de dag dat de enquête verstuurd werd.

Bijnaam	Responstijd
1. St. Geneva	
2. Lady-Nv	Dag 0
3. Organization-mischief15	
4. Phaedra7veils	
5. Okami Tabor	
6. Hypnotic Damnation	Dag 1
7. Demonwing12846	
8. Lena aka Czmadzia	
9. Enigmatic Mirage	
10. Jap Jamiun	
11. Shiori-inu-kwaiipet AKA Anastasia Malfoy	
12. Setokaibawheeler	
13. Morella-zo	
14. Kadir	
15. Rue Royale	
16. Isis Nebuut	
17. Kill Magic	
18. Angelic Thrall	
19. Shini no Miko	
20. Mimea	

Vooronderzoek, formeel.

Het volgende is een lijst met alle mensen uit het fandom Adventure Quest van de categorie Game die zijn benaderd en hun responstijd. De responstijd is, evenals bij het informele bericht, gerekend vanaf dag 0, de dag dat de enquête verstuurd werd.

Bijnaam	Responstijd
1. KeybladerX	Dag 0
2. Key of Destiny	Dag 1
3. Captain Kragen	
4. Lady-of-Nolava	
5. Azarethian Titan	Dag 0
6. Dark-Angel-874	Dag 0
7. Xenolord	
8. Darth Vader21	Dag 0
9. Messenger of Darkness	
10. Midnight Titan	
11. Blazing Ember	
12. Lion of Nightmares	
13. Miashin	Dag 0
14. Lady Latias	
15. Darkfowl	
16. Bringyourownboot	
17. Tetev	Dag 5
18. Master of Fanfics	Dag 0
19. Guineapiglover	Dag 8
20. Toni-W	

Resultaten vooronderzoek

Bijnaam	Geslacht	Leeftijd	Fandom
1. Lady-Nv	Vrouw	14	Naruto, Harry Potter
2. Hypnotic Damnation	Vrouw	18	GundamWing
3. Azarethian Titan	Man	15	Teen titans, WITCH
4. Master of fanfics	Vrouw	13	Xiaolin Showdown
5. Miashin	Vrouw	18	Wisselend
6. Dark-Angel-874	Vrouw	15	Kim Possible, Buffy the vampire slayer
7. DarthVader21	Man	16	Star Wars, Tales of Symphonia
8. Key of Destiny	Vrouw	14	Naruto
9. Tetev	Man		Wisselend
10. Guineapiglover	Vrouw	(pre)puber	Wisselend

Noot: respondent nummer 9 wilde zijn leeftijd niet prijsgeven, evenals respondent nummer 10, die mij meteen de suggestie gaf van leeftijdscategorieën, waarbij zij in de ‘early/mid teens’ categorie zou vallen naar eigen zeggen. Ik heb deze term vertaald met (pre)puber. Dit zal in mijn werkelijke onderzoek echter geen probleem zijn, daar ik alles in categorieën ga verdelen

Bijlage V: De enquête

Please tick box(es) with the answer(s) of your choice.

1. Do you have one favourite fandom?

- a) Yes I have one favourite fandom, I read/write nothing else.
- b) Yes I have one favourite fandom, but I read/write in other fandoms aswell.
- c) No I don't have a favourite fandom, I read/write everything that comes along.
- d) No I don't have a favourite fandom but several fandoms that are equally important to me.

2. What is your gender?

- a) male
- b) female

3. How old are you?

- a) younger than 15
- b) 15-25
- c) 25-35
- d) 35-45
- e) 45-55
- f) 55 or older

4. What is the highest level of education you have received? (Please pick the option closest to what you know in your country)

- a) pre-school
- b) primary school
- c) high school
- d) higher education
- e) university

5. In what part of the world do you live?

- a) Europe
- b) Asia
- c) America
- d) Australia
- e) Africa

6. How much time do you spend on reading/writing fanfiction per week?
- a) 1-10 hours
  - b) 10-20 hours
  - c) 20-30 hours
  - d) 30 hours or more
7. Do you read anything else besides fanfiction? (You can tick more than one box)
- a) No nothing.
  - b) Yes, literature.
  - c) Yes, magazines.
  - d) Yes, chick lits / romance fiction.
  - e) Yes, fantasy or science fiction.
  - f) Yes, anything for my studies.
  - g) Yes, non fiction.
8. Do you buy the real life products related to your fandom(s)?
- a) Yes, I buy the books/movies/comics etc. of my favourite fandom.
  - b) No, I just read/write the fanfiction.
  - c) Yes, I buy some of the products, but not everything.
9. What comes first? Fanfiction or the real stuff?
- a) I see/read the real things first, then if I like it, I start reading/writing the fanfiction
  - b) I come across some fanfiction I like, then I start taking a look at the real books/movies etc.
  - c) Both things happen with different products/fandoms.
10. Do you feel addressed when someone says something about 'fanfiction readers/writers'?
- e) Yes I do.
  - f) No I don't.
  - g) Just when it concerns my fandom(s).
  - h) I do, but more so when it concerns my fandom(s).
11. Would you be willing to answer 2 or 3 more questions about the results to help me out with further research?
- a) Yes I would be, you can contact me again.
  - b) No thank you.
12. If you would be willing to help me further, please fill out your fanfiction.net nickname here so I can contact you again.

Bijlage VI: Bericht aan de ondervraagden.

Hello!

My name is Julia. I'm a fanfiction reader myself and that is why I decided to write my thesis for my MA in Sociology of Arts and Culture about fanfiction.

I would like to ask you to help me with this. I made an online questionnaire of 11 multiple choice questions and it would help me greatly if you would fill it out.

You can access the questionnaire through my personal page, it's the link under my homepage. It only takes a few minutes, but for me it means graduating!

If you already received this message through another fandom, you do not have to fill it out twice.

Thank you so much for your help!

Julia.

Bijlage VII: Internetgebruik in Nederland

Internetgebruik in Nederland in procenten

Leeftijd/opleidingsniveau	Personen thuis met pc met Internet in procenten.
0-11 jaar	81
12-17 jaar	89
18-24 jaar	79
25-34 jaar	79
35-44 jaar	84
45-54 jaar	84
55-64 jaar	68
65-74 jaar	36
75 jaar en ouder	14
<u>Opleidingsniveau: basisonderwijs</u>	50
<u>Opleidingsniveau: vbo</u>	58
<u>Opleidingsniveau: mavo</u>	76
<u>Opleidingsniveau: havo, mbo, vwo</u>	76
<u>Opleidingsniveau: hbo, universiteit</u>	86

Van:

<http://statline.cbs.nl/StatWeb/table.asp?LYR=G2:5&LA=nl&DM=SLNL&PA=70655ned&D1=14-16,61-64,104-107,118,124,138-139&D2=0-16&D3=a,!0-1&HDR=T&STB=G1>, Centraal Bureau voor de Statistiek, Voorburg/Heerlen, publicatiedatum: 2003, geraadpleegd op: 16-05-2007.

Bijlage VIII: Verschil in leesgedrag tussen de fandoms.

Tabel XV: *Verschil in leesgedrag tussen de fandoms in procenten.*

Fandom/genre	Magazines	Studie	Non-fictie
Spooks	57,1	64,3	53,6
Jane Austen	57,1	70,6	46,8
Star Wars	51,1	63,3	47,3

Eigen berekening.